

Spelling doet er toe!

Naam: Esther Dijkstra

Studentnr: S1037260

Mail: esther.dijkstra@student.windesheim.nl

Begeleider: Jeanet Spijksma

Module: ENSO.PRAKT

Datum: 18 juni 2012

Inhoud

Samenvatting	4
Hoofdstuk 1 - Inleiding	5
1.1 Verlegenheidsituatie	5
1.2 Doelstelling en centrale vraagstelling	6
1.3 Onderzoeksvragen	6
Hoofdstuk 2 - Theoretisch kader	7
2.1 Het spellingproces	7
2.2 Belang van goede spellingvaardigheden	7
2.3 Factoren die invloed hebben op de ontwikkeling van spelling	8
2.3.1 Strategiegebruik	8
2.3.3 Leerkracht	8
2.3.4 Context	8
2.3.5. Transfer	9
2.5. Spellingbewustzijn	9
2.4 Stimulatie van factoren op spellingonderwijs	10
2.8. Rol van ouders bij het spellingonderwijs	11
2.9 Tot slot	12
Hoofdstuk 3- Opzet onderzoek	13
3.1 Onderzoeksmethode	13
3.2 Onderzoeksgroepen	13
3.3 Onderzoeksinstrumenten	13
3.3.1 Observatie	13
3.3.2. Interviews	13
3.3.3. Vragenlijsten	14
3.3.4. Toetsen en documenten	14
3.4 Triangulatie en Communicatie	14
Hoofdstuk 4 – Onderzoek	15
4.1 Huidige spellingonderwijs	15
4.1.1 Methodeonderzoek	17
4.2 Ervaringen en meningen van ouders met betrekking tot het spellingonderwijs	18
4.3 Leerkrachten	20
4.4. Leerlingen	21
Hoofdstuk 5 – Conclusie en discussie	24

5.1 Conclusie	24
5.2 Aanbevelingen.....	25
5.3. Discussie	26
5.4. Beschrijving kennisdeling	26
Literatuurlijst.....	27
Bijlagen.....	29
Planformulier A + B	30
1. Verlegenheidsituatie	30
2. Doelstelling	31
3. Centrale vraagstelling	32
4. Verantwoording en onderbouwing vanuit literatuur van centrale vraagstelling en onderzoeksvragen.....	32
Bibliografie	33
5. Onderzoeksvragen en deelvragen.....	33
deel B. Hoe ga ik onderzoeken? * Zie glossary	35
Onderzoekinstrument – methodeanalyse	39
Onderzoekinstrument – observatie	41
Onderzoeksinstrument – Enquête leerkracht.....	42
Onderzoeksinstrument – Analyse toetsen	44
Onderzoeksinstrument – interview/vragenlijst leerlingen.....	46
Onderzoeksinstrument – vragenlijst ouders	47

Samenvatting

Niet alleen op de basisschool maar in je gehele loopbaan speelt spelling een belangrijke rol. De Nederlandse taal is echter niet eenvoudig. Het goed gebruik kunnen maken van spellingvaardigheden gaat dan ook niet vanzelf. Dit onderzoek richt zich op het spellingonderwijs op de Rozebottel in de groepen vier tot en met acht. De centrale vraag in het onderzoek is dan ook: 'Op welke wijze kan het spellingonderwijs op de Rozebottel verbeterd worden zodat er evidence based spellingsonderwijs gegeven kan worden?' Om deze vraag te kunnen beantwoorden is gebruik gemaakt van literatuuronderzoek en de mening en ervaringen van leerkrachten, leerlingen en ouders. De belangrijkste uitkomsten uit het onderzoek zijn dat er op de Rozebottel gebruik wordt gemaakt van strategieën, alleen vindt er geen transfer van het strategiegebruik tussen verschillende vakgebieden plaats. Tevens zijn er onvoldoende middelen om toe te komen aan de onderwijsbehoeften van alle leerlingen, er wordt onvoldoende gedifferentieerd. Een andere conclusie is dat er te weinig gebruik wordt gemaakt van visuele hulpmiddelen en geheugensteuntjes voor leerlingen tijdens het spellingonderwijs. Om het spellingonderwijs te kunnen verbeteren is het van belang hieraan tegemoet te komen. In het komende schooljaar zullen diverse aanbevelingen worden uitgetoetst of worden uitgevoerd. Na deze periode kan pas gezegd worden of deze aanpassingen in het spellingonderwijs ook daadwerkelijk effect hebben op de resultaten van het spellingonderwijs.

Hoofdstuk 1 - Inleiding

In dit eerste hoofdstuk wordt de verlegenheidsituatie beschreven waaruit de aanleiding van het onderzoek is ontstaan. Naar aanleiding van de verlegenheidsituatie is er een centrale vraag en doelstelling geformuleerd. Deze centrale vraag wordt beantwoord in de onderzoeksvragen.

1.1 Verlegenheidsituatie

Op openbare basisschool (obs) de Rozebottel in Koekange zitten rond de 140 kinderen. De school bevat zes groepen, te weten groep 1 & 2, groep 3, groep 4, groep 5, groep 6 & 7a en groep 7b & 8. Het team kent elf groepsleerkrachten (één fulltime leerkracht, de andere leerkrachten werken parttime), een vakleerkracht muziek, een intern begeleider en een directeur. Wegens het vertrek van de directeur is in het schooljaar 2011-2012 interim directeur aangesteld.

Sinds een aantal jaren maken diverse leerkrachten zich zorgen over het spellingonderwijs.

Uit verschillende scores, zoals de CITO toets spelling, blijkt dat de leerlingen zwak scoren op spelling.

De zwakke scores komen niet alleen tot uiting in de scores op de methodetoetsen maar ook op de scores van de CITO toets spelling. De leerkrachten hebben de problemen aangekaart bij de toenmalige directeur. Dit is tot op heden echter nog niet opgepakt.

De huidige interim directeur en de intern begeleider zien de ernst van de achterstanden in. Uit gesprekken met het team en de schoolleiding is gebleken dat er in het komende schooljaar gekeken zal worden naar een oplossing van de huidige problemen. Vanuit hier is de verlegenheidsituatie ontstaan. Er moet nu echter goed onderzocht worden waar de mogelijkheden en kansen liggen op het gebied van effectief spellingonderwijs. Op de Rozebottel zitten veel kinderen die zwak scoren op taalvaardigheden. Dit blijkt uit de trendanalyse van verschillende toetsen. Hierbij valt te denken aan de CITO toets spelling. Het is echter belangrijk dat kinderen goed kunnen spellen, de spellingvaardigheden zijn van belang in vele vakken (van Peer, 1987). Indien een leerling niet goed kan spellen blijft het problemen ondervinden tijdens de hele schoolloopbaan en het verdere leven (Wentink & Verhoeven, 2003). Door 35% van de leerlingen wordt een D/E score behaald op de CITO toets spelling. Vanuit gesprekken met de intern begeleider en andere leerkrachten is naar voren gekomen dat de resultaten moeilijk door de leerkrachten zelf verklaard kunnen worden. Door de leerkrachten binnen de school worden verschillende aanpakken gehanteerd om de scores op de CITO toets te verhogen. Hierbij valt te denken aan extra oefenen van dictees, spellingregels eerder aan bod laten komen en extra werken met werkbladen. Daarnaast wordt de computer (programma van Ambrasoft) ingezet om extra te oefenen. Mogelijk wordt dit veroorzaakt door het ontbreken van een eenduidige visie en onvoldoende begeleiding en sturing. Desondanks worden de scores niet structureel beter. Uit gesprekken blijkt dat leerkrachten het lastig vinden om het spellingonderwijs effectief aan te bieden zodat dit ook daadwerkelijk een positief effect heeft op de resultaten van de kinderen. Uit gesprekken met de leerlingen blijkt dat de leerlingen het spellingonderwijs in de methode niet moeilijk vinden. De leerlingen geven aan dat ze het moeilijk vinden om de geleerde regels en woorden toe te passen op andere onbekende woorden die niet in de methode aan bod komen. Deze vragen zijn aanleiding voor het onderzoek naar de wijze waarop het spellingonderwijs op de Rozebottel verbeterd kan worden. Daarnaast richt het onderzoek zich op de vraag welke rol leerkrachten hierin kunnen spelen. Hoe kan de transfer van het spellingsonderwijs naar het overige schriftwerk gemaakt worden en op welke wijze wordt de huidige methode voor spelling (Taaljournaal spelling) gebruikt? Zijn er wellicht nieuwe inzichten vanuit de literatuur die niet aan bod komen in de huidige methode? Dit met als doel dat de kinderen beter spellingonderwijs krijgen en uiteindelijk hoger scoren op toetsen van spelling. Vanuit deze situatie is de centrale vraagstelling ontstaan: “Op

welke wijze kan het spellingonderwijs op de Rozebottel verbeterd worden zodat er evidence based spellingonderwijs gegeven kan worden?”

1.2 Doelstelling en centrale vraagstelling

De doelstelling van het onderzoek is: de resultaten op spellingonderwijs schoolbreed verhogen en het komen tot een eenduidige effectieve aanpak in het spellingsonderwijs op de Rozebottel. Door goed te kijken naar het spellingonderwijs zal er uiteindelijk tegemoet gekomen worden aan de ontwikkeling van de leerlingen en daardoor zullen uiteindelijk de opbrengsten en resultaten schoolbreed verhogen. Vanuit de verlegenheidsituatie is de volgende centrale vraagstelling geformuleerd: Op welke wijze kan het spellingonderwijs op de Rozebottel verbeterd worden zodat er evidence based spellingonderwijs gegeven kan worden?

1.3 Onderzoeksvragen

De centrale vraagstelling wordt beantwoord door de volgende onderzoeksvragen.

1. Wat zijn, volgens recente literatuur, kenmerken voor goed spellingonderwijs? Door middel van literatuur onderzoek zal onderzocht worden wat belangrijke kenmerken zijn voor evidence based spellingonderwijs. Vanuit de literatuur zal bekeken worden welke factoren invloed hebben op de ontwikkeling van de spelling en op welke manier deze factoren gestimuleerd dienen te worden. Vanuit de literatuur zal er tevens een koppeling gemaakt worden naar de praktijk en zal uiteindelijk bekeken worden hoe deze factoren van belang kunnen zijn voor de Rozebottel.

2. Op welke wijze wordt het spellingonderwijs vorm gegeven op de Rozebottel? Bij deze onderzoeksvraag zal voornamelijk gekeken worden wat de resultaten zijn van de huidige manier van werken. Daarbij zal de rol van de ouders in het huidige spelling onderwijs een belangrijke rol spelen. Er zal gekeken worden of ouders een rol spelen bij het huidige spellingonderwijs en hoe leerkrachten ouders proberen te betrekken. Tevens is de mening over het huidige spellingonderwijs van zowel ouders, leerlingen en leerkrachten van belang bij deze onderzoeksvraag.

3. Hoe kunnen kenmerken voor goed spellingonderwijs, zoals beschreven in de literatuur, het onderwijs op de Rozebottel verbeteren? Bij deze onderzoeksvraag zal gekeken worden naar de mogelijkheden voor het verbeteren van het spellingsonderwijs. Ook hierbij speelt de triangulatie een belangrijke rol. Van zowel de leerkrachten, ouders als leerlingen zal gevraagd worden welke mogelijkheden zij zien voor het verbeteren van goed spellingonderwijs. Tevens zullen er ook documenten geanalyseerd worden en gekeken worden of deze documenten mogelijkheden bieden voor het verbeteren van spellingonderwijs.

Hoofdstuk 2 - Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de vraag: wat zijn volgens recente literatuur, kenmerken voor goed spellingonderwijs? Hierbij wordt ingegaan op het verloop van spellingproces, het belang van goede spellingvaardigheden, factoren die invloed hebben op de ontwikkeling van spelling, kenmerken van goed spellingonderwijs en de rol van ouders bij het spellingonderwijs.

2.1 Het spellingproces

Om goed inzicht te krijgen hoe het spellingonderwijs verbeterd kan worden is het van belang om eerst te kijken hoe het spellingproces verloopt bij leerlingen. Volgens Fennis (n.d.) verloopt de spellingontwikkeling in drie fases. In de eerste fase bevinden zich kleuters en leerlingen van begin groep drie. De leerlingen spellen in deze fase semi-fonetisch. De woorden worden gespeld maar daarbij worden letters weggelaten of toegevoegd. In de tweede fase bevinden zich leerlingen die langer in groep drie zitten. In deze fase leren leerlingen klankzuiver te spellen. In deze fase wordt de spelling aan de spraak gekoppeld. Deze koppeling wordt door het geheugen van de leerlingen als kapstok voor de spelling gebruikt. Het is van belang voor de spellingontwikkeling dat het spreken en schrijven aan elkaar gekoppeld wordt. In de derde fase leren leerlingen regels en uitzonderingen. Deze fase loopt eenvoudiger wanneer de leerlingen de klankzuivere spellingfase geautomatiseerd hebben. In de derde fase worden complexere woorden aangeleerd, tevens wordt ook de werkwoordspelling aangeleerd. Volgens van Peer (1987) is het spellingonderwijs in principe één van de eenvoudigste onderdelen van het onderwijs. Dit komt doordat het aantal te leren elementen te overzien is, tevens zijn er voornamelijk duidelijke overzichtelijke regels en voor elk probleem is er meestal één juiste oplossing. Het spellingproces lijkt eenvoudig maar in de praktijk blijkt dat veel leerlingen moeite hebben met het spellingonderwijs (van Peer, 1987). De vraag is echter: waar liggen de hiaten en hoe kan het onderwijs insteken op de hiaten zodat het spellingonderwijs verbeterd wordt? Hieronder wordt hier dieper op ingegaan.

2.2 Belang van goede spellingvaardigheden

Een voorwaarde voor goede spellingopdrachten en instructie is het creëren van kansen zodat de woordspecifieke kennis wordt verhoogd. Dit met **als doel dat het vloeiend schrijven**, het vloeiend lezen en spreken verbeterd worden (Gentry, 2004). De doelen van het spellingonderwijs zijn echter niet alleen foutloos leren spellen. Tevens spelen het spellinggeweten en het **spellingbewustzijn een** belangrijke rol (Oepkes, 2006). Met spellinggeweten wordt ook wel de spellingattitude bedoeld. Het gaat hierbij om de motivatie van de leerlingen om woorden foutloos te schrijven ofwel “het diepgewortelde verlangen van alles wat men schrijft zuiver te houden van spellingfouten” (van der Velde, 1968). Met spellingbewustzijn wordt het vermogen te reflecteren over de eigen spelling, spellingvaardigheden en spellingprocessen bedoeld (Paffen & Bosman, 2005). Het is van belang om in de praktijk niet alleen aandacht te besteden aan het foutloos spellen van woorden maar ook aan de spellingattitude van de leerlingen en het spellingbewustzijn. Er zal verder onderzoek gedaan moeten worden of de methode voor spellingonderwijs op de Rozebottel (Taaljournaal) hier aandacht aan besteedt en/of de leerkrachten hier in alle groepen aan werken.

2.3 Factoren die invloed hebben op de ontwikkeling van spelling

Hieronder worden enkele factoren weergegeven die invloed hebben op de ontwikkeling van het spellingonderwijs.

2.3.1 Strategiegebruik

Uit verschillende onderzoeken is gebleken dat het gebruik maken van strategieën een belangrijk onderdeel is in het spellingonderwijs. Ook bij de ontwikkeling van het schrijfonderwijs (o.a. stellen) is het gebruik maken van strategieën erg belangrijk (Graham & Harris, 2009). Toch is spelling volgens Smits (2007) in essentie niet een strategisch proces. Spellen moet uiteindelijk een gebruiksvoorwerp zijn waar niet te veel over na gedacht hoeft te worden. Alleen dan kan de volledige aandacht gaan naar de inhoud van het schrijfproduct. Het gebruik maken van strategieën kost tijd en inspanning. Het gevolg hiervan is dat het gebruik maken van strategieën niet altijd een positieve invloed heeft op het verkregen eindresultaat. Volgens Bjorklund & Douglas (1997) wordt de transfer van strategiegebruik naar spontane schrijfsituaties moeilijk bereikt. Het gebruik maken van meer strategieën leidt dan niet tot verbeterde prestaties. Het is voor jonge leerlingen minder eenvoudig om van een goed georganiseerde strategie gebruik te maken. Volgens Smits (2007) wordt het, met de jaren dat leerlingen spellingonderwijs krijgen, steeds makkelijker om effectief gebruik te maken van een strategie. Het blijkt dat jonge leerlingen een minder efficiënte cognitieve verwerking hebben. Het gebruik maken van een strategie is voor deze leerlingen lastiger met als gevolg dat de leerlingen ook minder gebruik maken van strategieën. Het aanleren en gebruik maken van strategieën blijkt dus niet voor alle leerlingen zo effectief te zijn. Bij het onderzoek naar het verbeteren van het spellingonderwijs moet met dit gegeven rekening gehouden worden en wellicht zal er gekeken moeten worden naar alternatieven voor jonge leerlingen.

2.3.3 Leerkracht

Het is van belang dat leerkrachten werken volgens dezelfde uitgangspunten, op deze manier ontstaat er een gemeenschappelijk kader. Het is tevens van belang dat de pedagogische, didactische en organisatorisch werkwijze op elkaar worden afgestemd op de onderwijsbehoeften van de leerlingen. Op deze manier kunnen de leerlingen zich beter ontwikkelen (Pameijer & van Beukering, 2010). Uit onderzoek is gebleken dat scholen voor 20% bijdragen aan de leerresultaten van leerlingen. Binnen deze 20% heeft de school voor een derde en de leraar voor tweederde effect op de leerling (Marzano, 2007). De rol van de leerkracht is dus zeker van belang. Het spellingonderwijs verbeteren is niet een puur technische kwestie. Van Peer (1987) gaf destijds al aan dat een persoonlijke verandering van de leerkrachten ook noodzakelijk zou kunnen zijn. Het spellingonderwijs kan pas succesvol veranderen als leerkrachten vertrouwen hebben in de kansen en mogelijkheden van leerlingen.

2.3.4 Context

Uit diverse onderzoeken is gebleken dat het aanbieden van leerstof buiten de context waarin het moet worden toegepast minder, of zelfs helemaal niet zinvol is. Wanneer het geleerde meteen bruikbaar is en direct toegepast kan worden in een zinvolle context, dan wordt er gesproken van een effectieve leersituatie. Alleen dan is de effectiviteit het hoogst (Kieboom, Hasselman, Verhoeven & Bosman, 2005). Er zal tijdens het onderzoek daarom kritisch gekeken moeten worden of het spellingonderwijs op de Rozebottel in zinvolle context wordt geplaatst. Met andere woorden; wordt er een transfer gemaakt van de geleerde woorden in de spellingmethode naar een context die

aansluit bij de belevingswereld van de leerlingen? Een vervolgvraag hierop zou kunnen zijn waarom het spellingonderwijs niet meteen vanaf het begin gekoppeld zou kunnen worden aan het stelonderwijs. Uit onderzoek van Willemen, Bosman & Van Hell (2002) is namelijk gebleken dat leerlingen die aan een zelfcorrectietraining, gericht op het verbeteren van metacognitieve vaardigheden, deelnamen, beduidend minder spelfouten maakten dan de leerlingen in de controlegroep die het normale programma voor stelonderwijs volgden. Metacognitie is het vermogen om over eigen cognitieve processen en strategieën te reflecteren (Paffen & Bosman, 2005). Uit voorgesprekken met de leerkrachten op de Rozebottel is gebleken dat een aantal leerkrachten denken dat spellingonderwijs gekoppeld aan stelonderwijs echter nadelige gevolgen heeft voor de ontwikkeling van het creatieve schrijven. Uit onderzoek van Bosman, Schep-Ottevanger & van Bon (1997) is echter gebleken dat er geen nadelige effecten van het schrijven van een opstel op het spellen van leerlingen met spellingproblemen hoeven op te treden. Daarentegen leerden leerlingen juist beter te spellen door het stelonderwijs. Uit onderzoek is gebleken dat handschrift en spelling wel een belangrijke rol spelen bij de ontwikkeling van het schrijven (Graham, 2006). Door aandacht te besteden aan de manier waarop leerlingen woorden spellen in hun schrijfwerk, ontwikkelen de leerlingen een betere spellinggewoonte in het schrijfwerk (Gentry, 2004). Ter ondersteuning hiervan hebben Jansen-Donderwinkel, Bosman en Van Hell (2002) in hun onderzoek laten zien dat het percentage goed gespelde woorden in een opstel hoger lag dan het percentage goed gespelde woorden in een dictee.

2.3.5. Transfer

Een andere belangrijke factor die invloed heeft op de ontwikkeling van spelling is het probleem van transfer. Zoals eerder vermeld, wordt de transfer van strategiegebruik naar spontane schrijfsituatie moeilijk bereikt (Bjorklund & Douglas, 1997). Een voorbeeld voor het zogenoemde 'transferprobleem' is een bevinding uit het onderzoek van Kieboom, Hasselman, Verhoeven & Bosman (2005) dat interventies voor lezen geen direct effect hebben voor spelling en interventies voor spelling niet direct effect hebben voor de leesontwikkeling. Met transferproblemen wordt het onvermogen om opgedane kennis toe te passen naar een nieuwe situatie bedoeld (Kieboom, Hasselman, Verhoeven en Bosman, 2005). Volgens Griffin (1995) is het transferprobleem niet alleen tussen gerelateerde vakgebieden zichtbaar, maar ook binnen een vakgebied hebben leerlingen problemen met het toepassen van kennis in een situatie die afwijkt van de situatie waarin het geleerd werd. Hieruit kan geconcludeerd worden dat eerst aan leerlingen onderwezen moet worden hoe ze opgedane kennis binnen een domein kunnen toepassen en hoe de leerlingen vervolgens de kennis toe kunnen passen in een andere situatie. Met andere woorden zal de leerlingen uitgelegd moeten worden hoe de transfer toegepast kan worden.

2.5. Spellingbewustzijn

Spellingbewustzijn is een belangrijk onderdeel voor het bevorderen van de spellingvaardigheid (Paffen & Bosman, 2005). Leerlingen die een goed ontwikkeld spellingbewustzijn hebben, weten wanneer ze een woord goed hebben gespeld en weten daarnaast ook wanneer ze moeten nadenken over de juiste spelling van een woord. Dit vermogen tot reflectie over de eigen spellingvaardigheid wordt spellingbewustzijn genoemd (Block & Peskowitz, 1990). Spellingbewustzijn is een vorm van metacognitie (Flavell, 1979). Hierdoor zijn de leerlingen beter in staat te bepalen wanneer ze welke spellingstrategieën moeten gebruiken om fouten te voorkomen of te verbeteren (Oepkes, 2006). Leerlingen met een goed metacognitief bewustzijn kunnen goed reflecteren en kennen hun eigen

sterke en zwakke kanten. Tevens kunnen deze leerlingen een omschrijving geven van het cognitieve leerproces of de strategie die zij gebruiken. Het bevorderen van metacognitieve vaardigheden lijkt erg belangrijk, omdat leerlingen hierdoor meer controle krijgen over het eigen leerproces (Von Wright, 1992). Voor het bevorderen van het spellingbewustzijn is het niet alleen belangrijk om veel te oefenen met spellingopdrachten maar, is het tevens belangrijk om leerlingen te helpen bij het ontwikkelen van het spellingbewustzijn. Uit onderzoek van Mac Arthur (1999) en Weekers (2003) is wel gebleken dat een controle over de eigen spellingvaardigheden een zekere mate van spellingvaardigheid vereist.

2.4 Stimulatie van factoren op spellingonderwijs

Bij strategiegebruik wordt in het huidige spellingonderwijs vaak uitgegaan van de geheugenkennis van leerlingen. Dit is echter een risico omdat het geheugen niet onfeilbaar en regelmatig onbetrouwbaar is (van Peer, 1987). Het foutloos leren spellen is echter een kwestie van het gebruik maken van het geheugen. Het geheugen zou dus ondersteund moeten worden met hulpmiddelen. Uit onderzoek van Willemsen e.a. (2002) is gebleken dat zelfcorrectie door middel van een hulpmiddel een effectieve manier is gebleken om zelfcorrectie toe te passen, uit hetzelfde onderzoek is gebleken dat een hulpmiddel/ spellingchecker bijdraagt aan de motivatie van leerlingen. Een ander belangrijk onderdeel is het niveau waar de leerling op werkt. Als alle leerlingen op hetzelfde niveau werken kan er demotivatie ontstaan. Het is van belang dat de leerlingen op hun eigen niveau oefenen. Als leerlingen op een te hoog of een te laag niveau oefenen levert het werken geen succeservaringen op en kan het zelfs contraproductief gaan werken (Fennis, n.d.). Volgens Graham & Harris (2009) is het belangrijk dat leerlingen participeren in boeiende activiteiten, zoals het schrijven van een brief aan een familielid, om hen de strategie en bijbehorende ezelsbruggetjes te helpen onthouden.

Het bevorderen van het spellingbewustzijn kan op verschillende manieren plaatsvinden. Oepkes (2006) beschrijft dat recente methodes werken aan spellingbewustzijn. Dit staat volgens hem uitgebreid in de handleidingen van de methodes beschreven. Het werken aan spellingbewustzijn gebeurt vaak expliciet in dictees. De dictees moeten op een kopieerblad gemaakt worden. Achter de geschreven woorden staan meerdere kolommen waarin leerlingen kunnen aangeven of ze denken dat een woord goed geschreven is, of de leerlingen twijfelen of het woord goed geschreven is of dat de leerlingen denken dat het woord fout geschreven is. In de allerlaatste kolom kan de leerling het gedicteerde woord dan eventueel opnieuw opschrijven. Dit is volgens Oepkes (2006) een goede manier om leerlingen bewust na te laten denken over het spellingproces. Tevens beschrijft Het Protocol Leesproblemen & Dyslexie een soortgelijke aanpak. Deze aanpak wordt de stoplichtmethode genoemd. Aan het eind van een dictee krijgen de leerlingen de opdracht om de woorden nogmaals goed te bekijken. Denken de leerlingen dat ze het woord goed hebben geschreven dan wordt er een groene streep onder het woord gezet, denken de leerlingen dat het woord fout is gespeld dan wordt het woord rood onderstreept en twijfelen de leerlingen over het geschreven woord dan wordt er een oranje streep gezet. Deze twee methoden komen overeen met elkaar. Het werken aan spellingbewustzijn gebeurt hier echter alleen binnen de methode. Zoals eerder genoemd is uit onderzoek gebleken dat de transfer maken naar een ander vakgebied juist zo belangrijk is en tevens erg moeilijk. Het spellingbewustzijn is voornamelijk van belang op de momenten dat spelling niet het enige doel is, maar een ondersteunende functie heeft. Bijvoorbeeld bij het schrijven van teksten (Oepkes, 2006). Oepkes (2006) draagt hiervoor ook een methode aan; tijdens het schrijven van teksten is het goed om de leerlingen elkaars werk na te laten kijken. Het is namelijk gebleken dat leerlingen vaak erg kritisch zijn waar het om de spellingfouten van andere

leerlingen gaat. Paffen & Bosman (2005) hebben in onderzoek aangetoond dat een gerichte training van het spellingbewustzijn effectief kan zijn. De leerlingen werd geleerd om te bespreken met welke spellingcategorieën de leerlingen moeite hadden en welke categorieën er wel beheerst werden. De leerlingen bespraken met elkaar de oplossingsstrategieën en de leerlingen leerden hoe eigen werk systematisch gecorrigeerd kon worden. De rol van de leerkracht is hierbij essentieel. De leerkracht zal volgens Paffen (2005) gebruik moeten maken van 'het hardop voordenen door de leerkracht'. Het is belangrijk dat de leerkracht hardop voordent en dat de leerlingen daardoor zien dat de leerkracht over spellingbewustzijn beschikt. De leerkracht doet hardop voor welke stappen er ondernomen worden als er een lastig woord geschreven moet worden. Dus met andere woorden; hoe een spellingprobleem aangepakt wordt. Als de leerkracht door goed voorbeeldgedrag laat zien dat spelling een belangrijk onderdeel van de schrijfopdracht is, zullen leerlingen dit ten slotte volgen. Het is echter belangrijk dat het doel van de schrijfopdracht helder geformuleerd wordt en dat het geschreven product zo snel mogelijk na de les gelezen wordt. Dit met als doel dat de leerlingen begrijpen dat het geschreven product door andere mensen gelezen en begrepen moet worden (Oepkes, 2006). In onderzoek naar het spellingonderwijs op de Rozebottel zal hier verder naar gekeken worden. Wellicht liggen hier kansen voor het ontwikkelen van het spellingbewustzijn.

2.8. Rol van ouders bij het spellingonderwijs

In het verleden werden ouders regelmatig gezien als de oorzaak van de leerachterstanden van leerlingen. Er werd niet geluisterd naar de vragen die de ouders hadden omtrent hulp of advies. Tegenwoordig heeft er een grote verandering plaats gevonden met betrekking tot de rol van ouders op scholen. De rol is verschoven van een overheersende passieve rol en ontvangers van informatie naar een actieve en meer gelijkwaardige rol (Muscott, 2002). Volgens Gordon (1970) is het luisteren naar ouders een belangrijke vaardigheid die leerkrachten moeten bezitten. Tevens is het belangrijk om goed naar de ouder te kijken en eventueel in te spelen op de verschillende manieren waarop ouders communiceren, dit kan eventuele miscommunicatie voorkomen (Gonzales-Mena, 2001). Op de Rozebottel worden ouders op verschillende manieren betrokken bij het onderwijs. Zo is in samenspraak met ouders afgesproken dat in de groepen vier tot en met acht, voor het vakgebied spelling, elke week de woordpakketten mee naar huis gaan. Ouders gaan deze woordpakketten vervolgens samen met de kinderen oefenen. Daarnaast worden de ouders verder niet echt betrokken bij het spellingonderwijs. Onderzoekers hebben verschillende opvattingen over de betrokkenheid van ouders bij het onderwijs. Zo zegt Fennis (n.d.) dat bij het aanleren van spellingregels het van belang is dat de spellingregels steeds op dezelfde manier benoemd worden. Dit is op school belangrijk, maar ook thuis is dit van groot belang. Leerkrachten hebben echter de neiging om ouders minder te betrekken en zich zo te beschermen tegen de invloed van betrokkenheid van ouders bij het onderwijs (Lasky, 2000). De samenwerking tussen school en ouders komt vooral vanuit het perspectief van de school. Sleegers & Ledoux (2006) zijn van mening dat de samenwerking met ouders niet goed tot zijn recht komt, dit omdat samenwerking vooral voort komt vanuit de school en de kant van de ouders minder belicht wordt. Daarentegen zijn niet alle onderzoeken positief over de ouderbetrokkenheid. Volgens onderzoek van Driessen, Smit & Sleegers (2005) kunnen de effecten van ouderbetrokkenheid voor Nederland niet worden aangetoond. In het onderzoek naar het verbeteren van het spellingonderzoek zal ook het aspect ouders meegenomen worden. Ouders zullen gevraagd worden hoe zij denken dat ze beter betrokken kunnen worden. Wellicht levert dit informatie op waarmee de leerkrachten ouders kunnen betrekken met als uiteindelijke doel het spellingonderwijs van de leerlingen te verbeteren.

2.9 Tot slot

Uit het bovenstaande kan geconcludeerd worden dat een aantal factoren belangrijk zijn voor het spellingonderwijs. Factoren die onder andere een rol spelen zijn; het gebruik maken van strategieën, spellingbewustzijn, spelling aanbieden in een rijke context, de transfer van methode naar vrij schrijven en het leerkrachtgedrag. Dit zijn ook de belangrijkste factoren waar in het onderzoek naar het verbeteren van het spellingonderwijs op de Rozebottel zich op zal gaan richten. Nu zal er gekeken moeten worden wat leerkrachten, ouders en leerlingen van de Rozebottel zelf voor mogelijkheden zien om het spellingonderwijs te verbeteren.

Hoofdstuk 3- Opzet onderzoek

In dit hoofdstuk wordt de opzet van het onderzoek weergegeven. Vervolgens worden de diverse instrumenten beschreven. Tot slot wordt beschreven hoe in dit onderzoek tegemoet gekomen wordt aan de triangulatie. Tevens wordt er toegelicht hoe de communicatie met verschillende betrokkenen zal plaatsvinden.

3.1 Onderzoeksmethode

Tijdens dit onderzoek zal gebruik gemaakt worden van een combinatie tussen een survey-onderzoek en een actie onderzoek. Een survey-onderzoek houdt zich voornamelijk bezig met de meningen en ervaringen van een bepaalde doelgroep over een onderwerp (Harinck, 2010). Een actieonderzoek houdt zich echter meer bezig met het handelen van de leerkracht en de situatie waarin zich dit voordoet (Harinck, 2010). In dit onderzoek wil de taalspecialist de ervaringen en meningen van leerlingen, ouders en leerkrachten op het gebied van het huidige spellingonderwijs en de wensen ten aanzien van het toekomstige spellingonderwijs in kaart brengen. Tevens zal er door de taalspecialist gekeken worden hoe de leerkrachten het huidige spellingonderwijs in de praktijk onderwijzen en zal er tevens onderzocht worden of er een doorgaande lijn op het gebied van spelling in de school te zien is. Hier wordt dan niet alleen bedoeld op de manier van lesgeven maar ook naar de materialen die in de klas aanwezig zijn.

3.2 Onderzoeksgroepen

Tijdens dit onderzoek zal er bij verschillende doelgroepen informatie verzameld worden. De doelgroepen die benaderd zullen worden zijn leerkrachten (N=8), leerlingen (N=50), ouders (N=10) en andere schoolfunctionarissen (N=2).

3.3 Onderzoeksinstrumenten

Hieronder zal per instrument worden weergegeven van welke doelgroep de informatie verkregen zal worden.

3.3.1 Observatie

Om inzicht te krijgen op de inhoudelijke kant van de spellingslessen gaat de taalspecialist observaties uitvoeren in de klassen. Deze observaties worden gedaan door middel van een observatie lijst. Er zal tijdens deze lessen niet alleen gekeken worden naar de inhoudelijke kant van de les maar er zal tevens gekeken worden naar de inrichting van het lokaal (op het gebied van spelling). Daarnaast kan er gekeken worden of er door de leerlingen hulpmiddelen worden gebruikt. Door observaties uit te voeren bij meerdere leerkrachten kan er een beeld ontstaan over de doorgaande lijn binnen de school op het gebied van spelling. De observatie zal worden gedaan in vier groepen, bij vier verschillende leerkrachten. De observatielijsten zullen worden opgesteld naar aanleiding van de gelezen literatuur.

3.3.2 Interviews

De interviews worden bij vijf leerkrachten afgenomen. Door vijf leerkrachten te benaderen van verschillende groepen wordt een informatie verkregen van alle groepen en jaargangen. Op deze manier kan er gekeken worden naar een doorgaande lijn op het gebied van spelling, instructie etc. Het voornaamste doel van de interviews is, verhelderende informatie krijgen die niet verkregen is vanuit de observaties. Daarnaast kan tijdens deze interviews vragen gesteld worden naar aanleiding

van de vragenlijsten die aan de leerkrachten zijn verstuurd. Op deze manier kan er een valide beeld ontstaan en kunnen onduidelijkheden verhelderd worden. Tevens zullen er interviews afgenomen worden bij een aantal leerlingen en ouders. Deze interviews hebben als doel verdiepende vragen te stellen naar aanleiding van de vragenlijsten. Op deze manier kunnen een aantal zaken verhelderd worden zodat deze door de taalspecialist niet verkeerd geïnterpreteerd kunnen worden. Deze interviews zullen worden opgesteld naar aanleiding van de literatuur en uitkomsten vanuit de vragenlijsten.

3.3 **3. Vragenlijsten**

Door middel van vragenlijsten kan er een grote groep leerlingen (N=50), leerkrachten (N=10) en ouders (N=10) worden bereikt. De vragenlijsten zijn opgesteld naar aanleiding van de gelezen literatuur. In deze vragenlijsten zal vooral gevraagd worden naar de ervaringen en meningen omtrent het huidige spellingonderwijs. Daarnaast zal er aandacht worden besteedt aan de wensen voor het toekomstige spellingonderwijs.

3.3 **4. Toetsen en documenten**

Er zal kritisch gekeken worden naar de handleidingen van de methode Taaljournaal voor spelling, zoals deze wordt gebruikt op de Rozebottel. Hiervoor is een checklist gemaakt die gebaseerd is op de gelezen literatuur. Vervolgens zal er nog gekeken worden naar de CITO toetsen spelling en de methodetoetsen voor spelling. Hierin zal gekeken worden naar eventuele hiaten en mogelijkheden die in de toekomst toegepast kunnen worden in het spellingonderwijs.

3.4 *Triangulatie en Communicatie*

Om een zo valide mogelijk beeld te geven tijdens dit onderzoek is er voor gekozen om met zoveel mogelijk betrokken te werken tijdens het onderzoek. De mening en ervaringen van zowel ouders, leerlingen, leerkrachten en andere betrokkenen komen aan bod. Op deze manier vindt triangulatie plaats. Tevens is ervoor gekozen om de instrumenten zoveel mogelijk te baseren op wetenschappelijk literatuur. Door de literatuur als belangrijke leidraad te gebruiken ontstaat er een valide beeld.

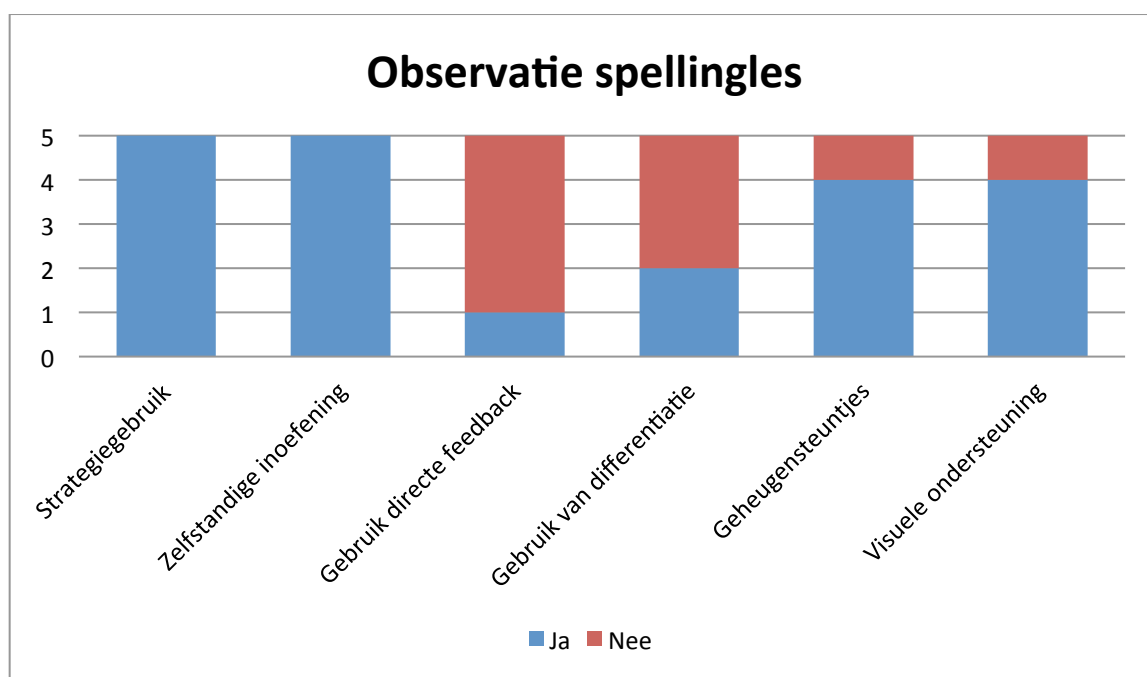
De leerkrachten uit deze groepen worden zo veel mogelijk betrokken in de verschillende fases van het onderzoek. Tijdens teamvergaderingen is regelmatig informatie gegeven waarna er tevens gelegenheid was om vragen te stellen. Zolang het onderzoek duurt zal dit nog voort duren. De ouders zijn via de nieuwsbrief op de hoogte gehouden van het onderzoek. De leerlingen die betrokken zijn geweest bij het onderzoek zijn persoonlijk benaderd. Wanneer het eindonderzoek afgerond is zal de taalspecialist voor het team een presentatie verzorgen waarin het proces, de gegevens, de uitkomsten en de aanbevelingen aan de orde zullen komen. Tevens zullen zowel de ouders als de leerlingen ingelicht worden over de resultaten en de eventuele vervolgstappen.

Hoofdstuk 4 – Onderzoek

In dit hoofdstuk worden de resultaten vermeld die uit de onderzoeksvragen en de deelvragen van het praktijkonderzoek naar voren zijn gekomen. De huidige situatie met betrekking tot het spellingonderwijs komt aan bod, daarnaast wordt tevens de mening en ervaringen van leerkrachten, leerlingen en ouders belicht.

4.1 Huidige spellingonderwijs

Met behulp van een observatielijst is door de taalspecialist gekeken in de groepen drie tot en met acht of de gegeven spellinginstructies op de juiste wijze (zoals voorgeschreven door de methode) wordt gegeven en of de spellingsinstructies voldoen aan de factoren zoals beschreven in de literatuur. De antwoorden op de gesloten vragen uit de observaties zijn weergegeven in figuur 1.

Figuur 1. Uitkomsten gesloten vragen; observatie spellingles in groep drie tot en met acht (N=5)

De observatie heeft in de groepen drie tot en met acht plaatsgevonden. Op de verticale as van figuur 1 is gekozen voor de getallen één tot en met vijf. Deze getallen staan voor het aantal leerkrachten die de vraag met ja of nee hebben beantwoord. Tijdens de observatie van een instructieles spelling werd er in alle groepen klassikaal lesgegeven. Alle leerkrachten gaven de eerste les van een nieuw blok uit de methode, waarbij gebruik werd gemaakt van de handleiding van de methode. Dit zijn de leerkrachtgebonden lessen. Uit figuur 1 blijkt dat alle leerkrachten tijdens de instructielessen gebruik maken van een strategie. Zo werd er in groep vijf gebruik gemaakt van de regelstrategie, in groep vier van de weetstrategie en in de bovenbouw van de opzoekstrategie. In de handleiding van de methode worden deze strategieën beschreven en wordt er per week aangegeven welke strategie aan bod zal komen. Uit de interviews blijkt dat alle leerkrachten na elke instructieles tijd geven voor zelfstandig inoefenen van de nieuw aangeboden stof. In elke klas wordt er eerst klassikale instructie gegeven waarnaar door de leerlingen zelfstandig wordt gewerkt. Uit de interviews met de leerkrachten blijkt echter dat twee leerkrachten deze zelfstandige verwerking op de weektaak zetten. De leerlingen uit die groepen komen niet meteen toe aan de verwerking, maar de leerlingen kiezen zelf een tijdstip wanneer ze hier aan willen werken. Uit gesprekken met de Intern begeleider en

leerkrachten is gebleken dat niet alle klassen werken met een weektaak. Niet alle leerkrachten staan achter deze werkwijze. Bij de zelfstandige inoefening van de reeds aangeboden stof wordt er in alle klassen gewerkt met het werkboek dat bij de methode hoort. Echter wordt er in vier klassen nog aanvullende materialen gezocht. Uit interviews met de leerkrachten is gebleken dat alle leerkrachten materialen die bij de methode horen onvoldoende vinden. Om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoeften van de leerlingen wordt er door de leerkrachten, allen individueel, gezocht naar materialen die aansluiten bij de stof van de methode.

Een opvallend gegeven uit figuur 1 is dat vier leerkrachten geen gebruik maken van directe feedback tijdens de instructies. Alleen in groep 6/7 wordt dit gedaan door middel van samen nakijken en bespreken waarom bepaalde fouten worden gemaakt. Ook in groep vier wordt er wel directe feedback gegeven op de dictees die worden gemaakt. Echter behoren de dictees niet bij de methode maar worden door de leerkracht zelf samengesteld op basis van de methode, reeds aangeleerde woorden en woorden die in de CITO toets spelling aan bod komen.

Uit documentenanalyse is gebleken dat de methode weinig aandacht besteedt aan individuele verschillen tussen leerlingen. Er is geen specifiek aanbod voor zwakkere leerlingen of sterkere leerlingen. Alleen verlengde instructie wordt in de methode genoemd als middel voor zwakkere leerlingen. Uit de observatie blijkt dat twee leerkrachten differentiëren binnen de spellingles. Opvallend is dat in één groep alleen gedifferentieerd wordt voor sterkere leerlingen en dat er tevens in twee groepen alleen gedifferentieerd wordt voor zwakkere leerlingen. De leerkrachten geven allen aan dat op basis van de methodetoetsen in combinatie met de CITO toets spelling wordt gekeken of een kind meer aan kan of juist extra instructie/verwerking nodig heeft. Het extra aanbod voor zwakkere leerlingen is in alle groepen gelijk. In alle groepen wordt gebruikt gemaakt van het programma 'BLOON'. Dit is een methodeonafhankelijke werkwijze om woorden gestructureerd te oefenen op basis van Bekijken, Lezen, Omdraaien, Opschrijven en Nakijken. Dit is een methodiek die door de kinderen zelfstandig kan worden uitgevoerd. Voor sterkere leerlingen wordt er door één leerkracht gekeken welke stof niet meer hoeft worden aangeboden. In de tijd dat de overige leerlingen extra oefenstof maken (buiten de methode) werken deze sterkere leerlingen aan een plus programma. Dit programma is niet specifiek gericht op spelling maar op taal in het algemeen. De leerkrachten geven echter aan dat de sterkere leerlingen wel mee doen met de instructielessen en de basisverwerking.

Ten slotte blijkt uit figuur 1 dat vier leerkrachten gebruik maken van een geheugensteuntje tijdens de lessen. In alle gevallen wordt hiermee bedoeld dat de aangeboden regel visueel wordt opgehangen op het bord. Op deze manier kunnen de leerlingen terugblikken wanneer ze bezig zijn met de zelfstandige inoefening. Tevens geven alle leerkrachten aan dat dit geheugensteuntje alleen tijdens de les op het bord staat maar dat het daarna weer verwijderd wordt. Bij vier leerkrachten hangen er dan ook geen visuele ondersteuningsmiddelen in de klas. Bij één leerkracht hangt een poster met daarop de strategieën die dat jaar aan bod komen. De reeds aangeboden regels hangen in geen enkele klas visueel zichtbaar voor de leerlingen.

4.1.1 Methodeonderzoek

Naast de interviews en vragenlijsten onder de leerlingen, ouders en leerkrachten is er ook gekeken naar de inhoud van de methode Taaljournaal spelling. Hieronder zullen de resultaten van het methodeonderzoek worden weergegeven.

De methode Taaljournaal spelling wordt gebruikt in de groepen vier tot en met acht. In groep drie wordt gewerkt met de methode Veilig Leren Lezen. Voor extra ondersteuning van het spelling- en leesonderwijs wordt er in groep drie tevens gebruikt gemaakt van de methodiek van José Schraven; 'Zo leer je kinderen lezen en spellen'. De methode Taaljournaal spelling is opgebouwd uit 9 blokken. Een blok is verdeeld in drie weken. In elke week wordt er een nieuwe regel of strategie aangeboden. Aan het eind van de drie weken volgt een toets in de vorm van een dictee. In dit dictee worden de woorden die in de afgelopen drie weken aan bod zijn gekomen getoetst. Na een toets volgt een herhalingsweek. Voor deze week maakt de leerkracht een analyse van de fouten die in de toets zijn gemaakt. Aan de hand hiervan wordt er gekeken welke spellingregel er herhaald of extra aangeboden moet worden. Er is geen materiaal in de herhalingsweek beschikbaar voor leerlingen die geen fouten hebben gemaakt in de toets. In één week worden drie spellinglessen aangeboden. In les één wordt de instructie gegeven. De methode heeft als uitgangspunt dat de instructie kort moet zijn. De instructie wordt gevolgd door een zelfstandige verwerking in het werkboek van de leerlingen. Deze verwerking bestaat altijd uit twee opdrachten. In les twee wordt de tweede bladzijde van het werkboek door de leerlingen gemaakt. Aan deze zelfstandige verwerking moet volgens de methode een korte instructie voorafgaan (herhalen van de aangeleerde regel/strategie). De tweede bladzijde van het werkboek bevat altijd twee opdrachten. In les drie komt of de toets van het afgelopen blok aan bod of er worden werkbladen aangeboden die in de bijbehorende kopieermap zitten. De methode gaat uit van één leerkrachtgebonden les en vooraf aan les twee een hele korte instructie zodat de leerlingen zelfstandig aan het werk kunnen. De verwerking van de lessen is zelfstandig. De instructieles (les één) wordt vaak gestart met een verhaal over de desbetreffende regel. Vervolgens wordt uitgelegd welke strategie bij de regel past. Er wordt regelmatig teruggekoppeld naar eerder verworven kennis. De woorden van het woordpakket moeten volgens de methode op het bord geschreven worden en samen met de leerlingen besproken worden.

De toets, na elke drie weken, kan worden geanalyseerd met behulp van een registratieformulier. Op het registratieformulier staan alle getoetste woorden per categorie. Het is de bedoeling dat de leerkracht een kruisje zet bij de woorden die fout zijn geschreven. Op deze manier heeft de leerkracht een groepsoverzicht van de gemaakte fouten. Naar aanleiding hiervan kan de leerkracht beoordelen welke categorie nogmaals klassikaal moet worden aangeboden in de herhalingsweek en welke leerlingen nog individuele zorg behoeven naar aanleiding van de toets. Na drie blokken (negen weken) volgt er een beoordelingstoets. In deze toets worden de woorden van de afgelopen negen weken getoetst. Ook hier worden alleen de aangeleerde woorden getoetst. De registratie gaat op dezelfde manier als de toetsen na elk blok. Volgens de handleiding van de methode voldoet de methode aan de kerndoelen voor het basisonderwijs. Volgens de methode houdt spelling verband met de kerndoelen voor schrijfvvaardigheid.

Zowel de reguliere, de zwakkere als de sterkere spellers maken allen dezelfde opdrachten en maken gebruik van dezelfde materialen. Goede spellers maken meer opdrachten dan minder goede spellers. De sterkere spellers kunnen tijdens les twee eerder beginnen met de kopieerbladen die beschikbaar worden gesteld. Ook de zwakkere spellers maken deze kopieerbladen alleen later. De

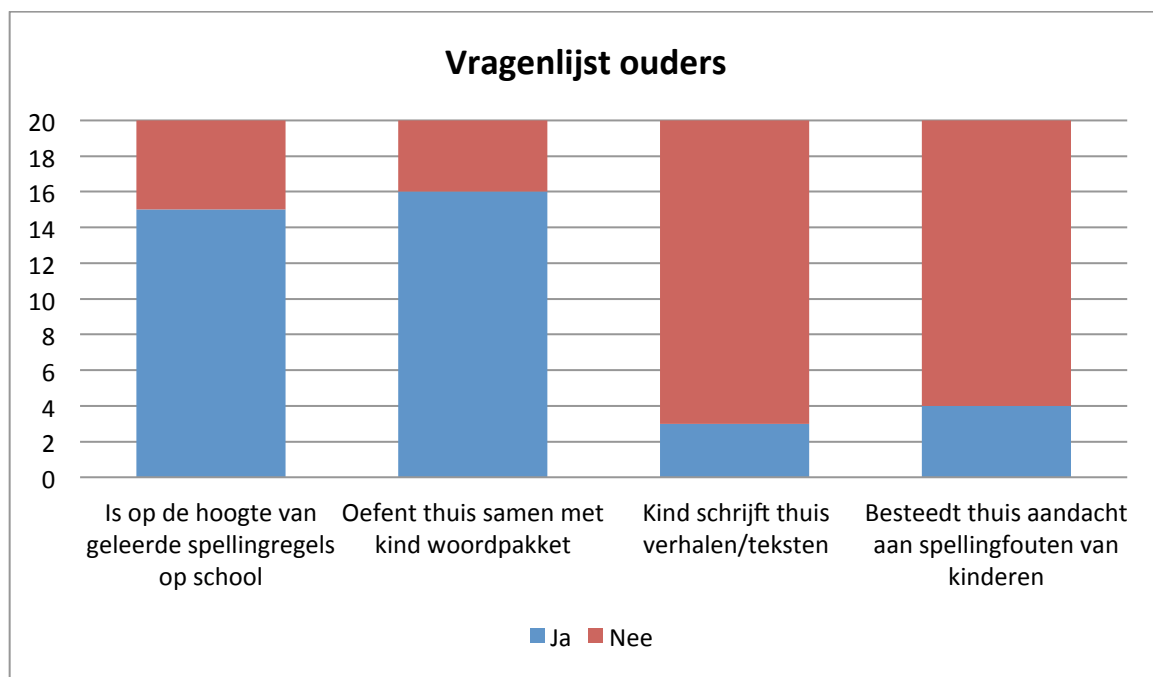
sterkere spellers zijn op deze manier eerder klaar en kunnen andere werkzaamheden gaan verrichten. Tevens kunnen de sterkere spellers alvast starten met een bijbehorend computerprogramma. De Rozebottel is echter niet in het bezit van deze computersoftware. De zwakkere spellers krijgen volgens de methode langere tijd om met de stof te oefenen. Er worden geen extra instructies tijdens de reguliere lessen ingepland, de extra instructie kan worden gegeven na het analyseren van de toetsresultaten.

In principe komen alle spellingregels die in de CITO toets spelling worden getoetst aan bod. Echter blijkt uit het vergelijken van de categorieën in de methode en de aangeboden categorieën in CITO spelling dat er in een aantal jaargroepen (bijvoorbeeld groep vier en groep zes) een andere volgorde in aanbod is. Zo worden er diverse categorieën in groep vier pas aan het eind van de methode aangeleerd terwijl ze in de CITO toets al in januari worden getoetst.

Ten slotte is er gekeken naar het aanbieden van stelopdrachten in de methode Taaljournaal. In geen enkele jaargroep wordt er structureel aandacht besteedt aan spelling in stelopdrachten.

4.2 Ervaringen en meningen van ouders met betrekking tot het spellingonderwijs

In de vragenlijsten aan ouders zijn diverse vragen gesteld met betrekking tot het spellingonderwijs. De vragenlijst is bij 20 ouders afgenomen. Per jaargroep zijn vier ouders betrokken bij het onderzoek. In figuur 2 staan aspecten uit de vragenlijst. Het gaat hierbij om resultaten van de gesloten vragen. Tevens zijn er een aantal open vragen opgenomen in de vragenlijst. Deze vragen worden later toegelicht.

Figuur 2. Uitkomsten gesloten vragen uit de vragenlijst voor ouders met betrekking tot spellingonderwijs (N=20)

Op de verticale as staat het aantal ouders die de vraag beantwoord hebben met 'ja' (blauw) en 'nee' (rood). Uit de vragenlijsten van de leerkrachten blijkt dat alle leerlingen in de groepen vier tot en met acht de woordpakketten die geoefend moeten worden mee naar huis krijgen. Dit gebeurt zowel digitaal als op papier. Op deze 'woordpakketten' staan de drie woordpakketten die voor een blok geoefend moeten worden met de daarbij behorende regel/strategie. Uit figuur 2 blijkt dat 15 ouders

op de hoogte zijn van de geleerde spellingregels op school. De ouders geven aan dat dit komt door de woordpakketten die elke drie weken mee naar huis worden gegeven. Vijf ouders geven aan niet op de hoogte te zijn van de spellingregels die op school aan bod komen. Bij deze ouders is navraag gedaan hoe het komt dat zij niet op de hoogte zijn, ondanks de woordpakketten. Drie ouders geven aan dat dit komt door het spellingniveau van het kind. De ouders geven aan dat het kind geen problemen heeft met spelling en dat er daarom geen specifieke aandacht wordt besteedt aan de meegegeven woordpakketten.

Bij de vraag of de ouders thuis oefenen met de meegegeven woordpakketten antwoorden 16 ouders positief. De ouders geven aan dat het er wel eens vergeten wordt maar dat er over het algemeen minimaal één keer per week samen met de kinderen geoefend wordt. Wel geven zeven van die ouders aan dat het niet altijd eenvoudig is om de kinderen het woordpakket thuis te laten oefenen omdat de kinderen het niet altijd als plezierig ervaren. Vier van de ondervraagde ouders die aangeven niet te oefenen met de leerlingen zijn weer onder te verdelen in twee groepen. De ene helft van de ouders geeft aan dat ze niet oefenen omdat hun kinderen aangeven dit niet te willen, dit zijn voornamelijk leerlingen uit de bovenbouw. De andere helft van de ouders sluit aan bij de in de eerst genoemde vraag; 'de kinderen hebben geen moeite met spelling, dus oefenen is niet nodig'.

Daarnaast is de vraag aan ouders gesteld of de leerlingen thuis veel teksten en/of verhalen schrijven. 17 van de ouders geven aan dat hun kinderen dit niet veel doet. Opvallend is dat vooral de leerlingen in de middenbouw (groep vier/vijf) dit wel doen. Ouders geven aan dat het dan bijvoorbeeld gaat om kaartjes, boodschappenlijstjes, liefdesbriefjes of het overschrijven van een verhaal uit een boek. De leerlingen die dit thuis doen zijn in dit onderzoek allen meisjes. De overige drie ouders geven aan dat de leerlingen dit thuis niet doen en andere activiteiten verkiezen boven het schrijven van teksten en/of verhalen.

De laatste vraag uit figuur 2 die aan ouders werd gesteld is de vraag of de ouders thuis aandacht besteden aan de gemaakte spellingfouten. 16 ouders geven aan dit niet of nauwelijks te doen. Een aantal ouders in deze groep geven aan dat ze er vanuit gaan dat de school hier aandacht aan besteedt. Tevens geven een aantal ouders aan dat de kinderen het niet prettig vinden als ouders de fouten van de kinderen corrigeren. Vier ouders doet dit echter wel. De ouders vertellen dat ze de spellingdictees die op school gemaakt zijn regelmatig bespreken om te kijken welke fouten de kinderen hebben gemaakt.

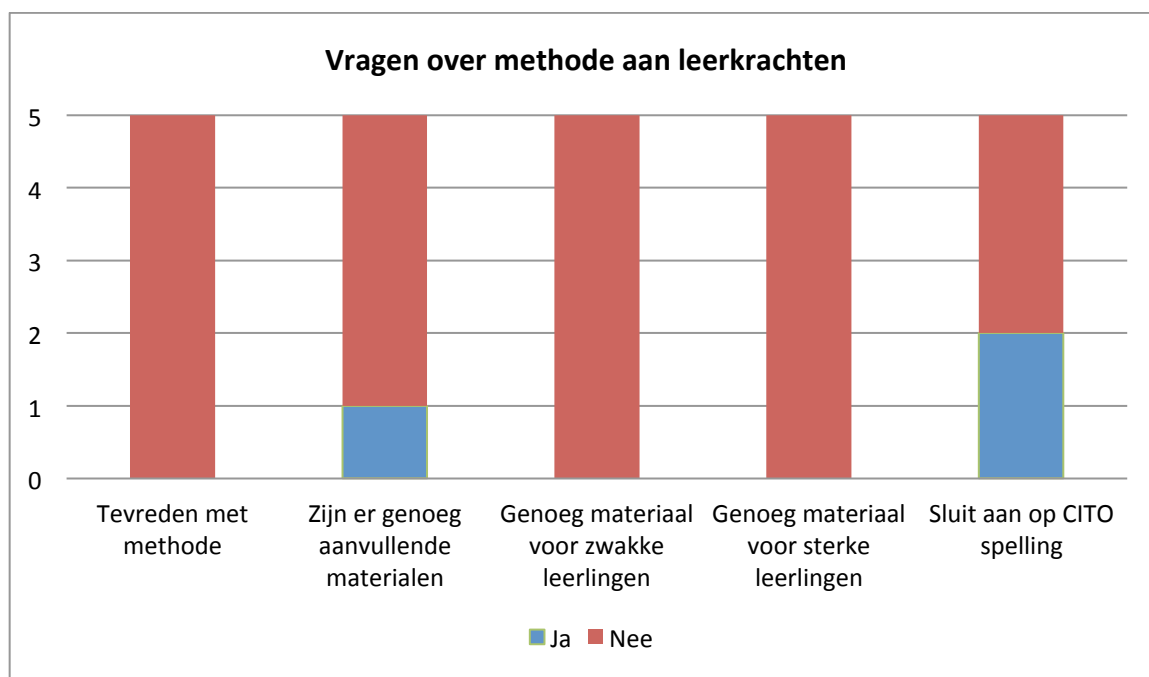
Naast deze gesloten vragen zijn er ook een aantal open vragen aan de ouders gesteld. Deze vragen gaan over de samenwerking tussen de school en de ouders, over de betrokkenheid en over algemene aspecten die ouders graag zouden willen met betrekking tot het spellingonderwijs. De meest opvallende antwoorden zullen hier besproken worden. Van de 20 ondervraagde ouders geven 15 ouders aan alleen betrokken te worden bij het spellingonderwijs door de woordpakketten die mee gegeven worden. Tevens geven alle ouders aan dat tijdens de tien-minuten gesprekken de ouders op de hoogte worden gesteld van de vorderingen van de leerlingen, het gaat hierbij ook om de vorderingen van het spellingonderwijs. Vijf ouders geven aan intensiever contact met de school te onderhouden over hun kind. Dit betreft de ouders waarvan de leerling een handelingsplan heeft op het gebied van spelling. Twaalf ouders geven aan geen behoefte te hebben aan meer contact over het spellingonderwijs. De ouders zijn tevreden met de manier waarop het nu gaat. Acht ouders zouden wel meer betrokken willen worden. Ze zouden vaker met de leerkrachten in gesprek willen over de rol die de ouders thuis kunnen spelen bij het verbeteren van de spellingvaardigheden. Zes ouders geven aan dat ook zij meer initiatief tot dit contact kunnen nemen, maar dat dit uitblijft. Ook is de ouders gevraagd om suggesties of tips om het spellingonderwijs op de Rozebottel te kunnen

verbeteren. 14 ouders geven aan dit lastig te vinden omdat ze niet genoeg weten over het specifieke spellingonderwijs en daar dus geen oordeel over kunnen geven. Daarnaast waren er ook zes ouders die aangaven er te weinig over te weten maar wellicht een aantal tips hadden. De volgende tips/suggesties werden gegeven;

- Meer tijd aan spelling te besteden,
- Spelling te integreren in andere vakgebieden
- Leerlingen meer samen te laten werken zodat sterkere leerlingen zwakkere leerlingen kunnen helpen en andersom.
- Leerlingen meer op de computer laten werken zodat ze direct feedback krijgen in bijvoorbeeld het programma 'Word'.

4.3 Leerkrachten

In hoofdstuk 4.1 wordt de observatielijst bij de leerkrachten besproken. Tijdens een interview met alle leerkrachten en de intern begeleider is besproken of er volgens de leerkrachten aspecten zijn die het spellingonderwijs zouden kunnen verbeteren op de Rozebottel. Een opvallend aspect uit het interview bleek het antwoord op de vraag of de leerkrachten tevreden zijn met de huidige methode.

Figuur 3. Vragen aan leerkrachten over de methode 'Taaljournaal spelling' (N=5)

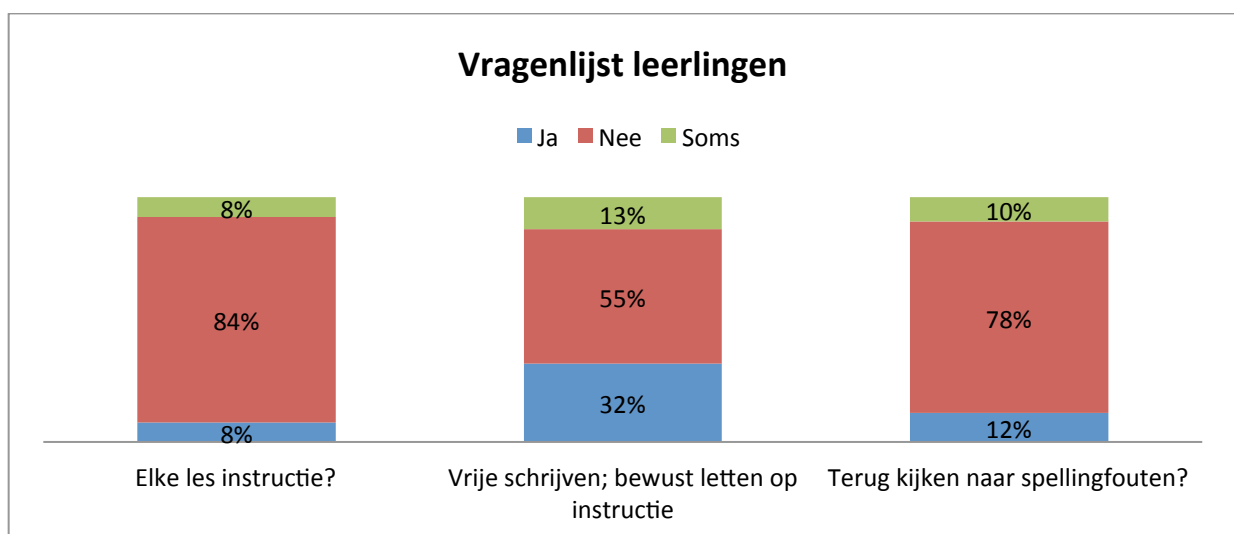
In figuur 3 zijn vragen weergegeven die leerkrachten hebben beantwoord over de methode 'Taaljournaal spelling'. Op de verticale as staat het aantal leerkrachten die de vraag beantwoord hebben met 'ja' (blauw) en 'nee' (rood). Drie vragen uit figuur 3 vallen meteen op. Op de vraag of de leerkrachten tevreden zijn over de huidige methode is het antwoord van alle leerkrachten; 'nee'. De leerkrachten geven aan dat er te weinig materialen zijn voor zowel zwakke al sterke leerlingen, er wordt in de methode volgens de leerkrachten te weinig advies gegeven wat voor hulp er moet worden geboden aan zorg leerlingen. Tevens vinden de leerkrachten dat de methode niet voldoende aansluit bij de CITO toets spelling. Een leerkracht geeft aan dat dit vooral te maken heeft met de volgorde waarin regels/strategieën worden aangeboden. In de CITO toets wordt al gevraagd naar bepaalde kennis, maar de methode heeft daar nog geen aandacht aan besteedt. De leerkrachten

geven aan dat ze zelf inmiddels zijn gaan schuiven in het aanbod en veel aanvullend materiaal zoeken. Maar de leerkrachten zijn heel duidelijk in het feit dat ze vinden dat dit eigenlijk niet nodig zou moeten zijn.

Tevens zijn er nog een aantal open vragen gesteld aan de leerkrachten. Deze vragen hadden betrekking op de mogelijkheden voor verbeteringen die de leerkrachten zien voor het spellingonderwijs. Vier leerkrachten hebben aangegeven graag een doorgaande lijn te willen ontwikkelen voor spellingonderwijs. Dit heeft betrekking op de extra materialen voor de reguliere spellingles maar ook op de materialen voor zwakkere en sterkere leerlingen, er moet volgens de leerkrachten meer differentiatie komen. Op dit moment verschilt dit aanbod per groep. De leerkracht van groep drie heeft aangegeven dat de methodiek van José Schraven, door de gehele school moet worden ingevoerd. Op deze manier ontstaat er een doorgaande lijn en is er, volgens de leerkracht, meer duidelijkheid voor de leerlingen door de ondersteuning van gebaren.

4.4. Leerlingen

In het onderzoek naar het spellingonderwijs op de Rozebottel is niet alleen gekeken naar de mening en ervaringen van ouders en leerkrachten. Ook zijn de mening en ervaringen van enkele leerlingen onderzocht. Vijftig leerlingen hebben deelgenomen aan de vragenlijst. Bij een selectie hiervan zijn nog enkele verdiepende vragen gesteld. In figuur 4 worden enkele aspecten uit de vragenlijst weergegeven.

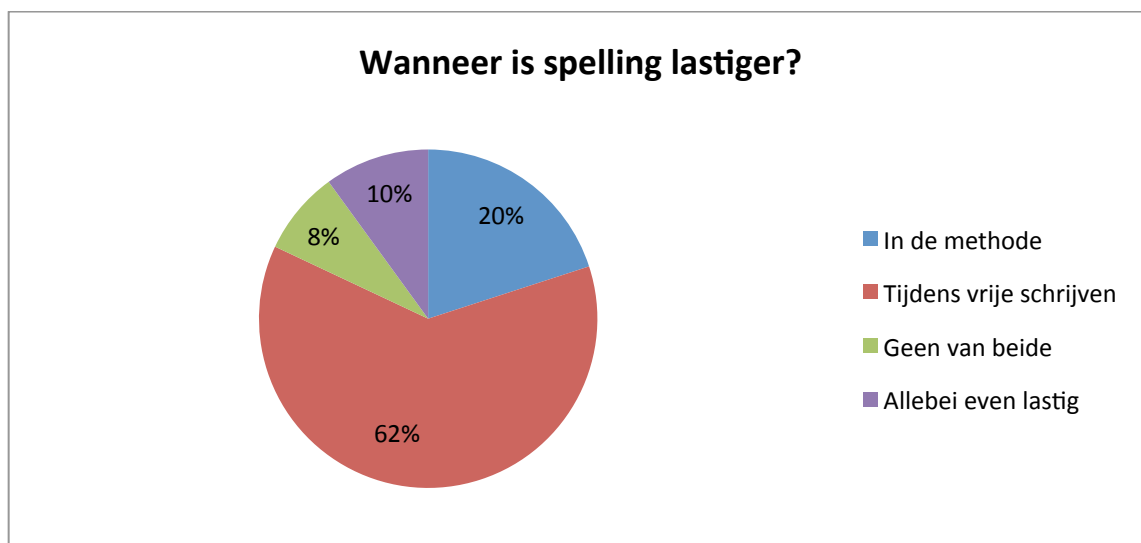
Figuur 4. Aspecten uit vragenlijst leerling (N=50)

In figuur 4 zijn aspecten uit de vragenlijst voor de leerlingen weergegeven. Het gaat hierbij om de uitkomsten op de gesloten vragen. In de staven wordt weergegeven hoeveel procent leerlingen de vraag met ja, nee of soms hebben beantwoord. 100% staat voor 50 leerlingen. Uit de eerste staaf kan worden opgemaakt hoeveel leerlingen tijdens elke les spelling instructie krijgen. 8% van de leerlingen geeft aan dat ze elke spellingles instructie krijgen van de leerkracht. De grootste groep, 84% geeft aan niet elke les instructie te krijgen en ten slotte geeft 8% van de leerlingen aan soms instructie te krijgen. Uit een interview, die na de vragenlijst onder enkele leerlingen is afgenomen, blijkt dat de 8% van de leerlingen die aangeven elke les instructie te krijgen, alle leerlingen zijn met een handelingsplan voor spelling en extra zorg behoeven. Van de 84% van de leerlingen die aangeven niet elke les instructie te krijgen zegt 45% van de leerlingen wel meer behoefte te hebben aan meer

instructie. Dit hoeft van de leerlingen niet voor elke strategie/regel maar voor een aantal zou dit volgens hen prettig zijn, zo blijkt uit het interview.

Een andere vraag uit de vragenlijst heeft betrekking op het bewust omgaan met de spellingsregel tijdens het vrije schrijven of tijdens andere vakgebieden (tweede staaf). 32% van de leerlingen geeft aan dat ze bewust letten op de spelling tijdens het vrije schrijven of tijdens andere vakgebieden. 55% van de leerlingen geven aan hier niet bewust op te letten. Uit het interview met enkele leerlingen blijkt dat de leerlingen dit vooral niet doen omdat ze op dat moment meer letten op andere vaardigheden, zoals het bedenken van een verhaal, het gebruik maken van interpunctie etc. In de derde staaf staan de resultaten op de vraag of de leerlingen, nadat de leerkrachten het werk heeft nagekeken, het werk zelf nog een keer bekijken. Dit met als doel om te kijken welke spellingfouten er zijn gemaakt. 12% van de leerlingen geeft aan dit te doen. Uit het interview blijkt dit vooral te gaan om de toetsen/dictees die zijn gemaakt voor het vakgebied spelling. Tijdens andere vakgebieden of het vrije schrijven wordt hier niet of nauwelijks naar terug gekeken. 78% van de leerlingen geeft aan niet terug te kijken naar het eigen gemaakte werk als de leerkracht het werk terug geeft. Een aantal leerlingen geven aan dat het vooral om de uitslag van de toets gaat en niet om welke fouten er zijn gemaakt. 10% van de leerlingen geeft aan soms terug te kijken naar eigen gemaakte fouten. Van alle ondervraagde leerlingen geeft 64% van de leerlingen aan meer te willen kijken naar gemaakte fouten als dit door de leerkracht gestimuleerd wordt en eventueel centraal wordt gedaan.

Een andere vraag die de leerlingen hebben beantwoord in de vragenlijst is; 'Wanneer vind je spelling lastiger?' Deze vraag kon beantwoord worden met; 'in de methode', 'tijdens het vrije schrijven', 'geen van beide' of 'allebei even lastig'. De resultaten op deze vraag staan in figuur 5.

Figuur 5. Uitslag wanneer leerlingen spelling lastiger vinden

20% van de leerlingen vindt spelling in de methode lastiger. De grootste groep, 62% van de leerlingen, geeft aan spelling tijdens het vrije schrijven of tijdens een ander vakgebied lastiger te vinden. Uit het interview met enkele leerlingen blijkt dat deze leerlingen op dat moment niet meer bewust bezig zijn met de spelling maar de aandacht verschoven wordt naar andere vaardigheden. Deze uitslag komt overeen met de vraag die in staaf 2 van figuur 4 naar voren komt. Enkele leerlingen geven aan hier wel een oplossing voor te hebben. Het zou volgens deze leerlingen prettig zijn als er een soort kaart komt waarop staat waar de leerlingen op moeten letten op het gebied van

spelling tijdens andere vakgebieden of tijdens het vrije schrijven. Een leerling uit de bovenbouw omschrijft het als een checklist. 8% van de leerlingen geven aan geen moeite te hebben met zowel spelling in de methode als daarbuiten. Het gaat hierbij om de leerlingen die geen moeite hebben met spelling en goed scoren op zowel de methodegebonden toetsen als op de CITO toets spelling. 10% van de leerlingen geeft aan de spelling in zowel de methode als het vrije schrijven lastig te vinden. Uit nader onderzoek (navraag leerkracht en bekijken van resultaten) blijkt het hier vooral om leerlingen te gaan die dyslexie hebben of extra zorg behoeven op het gebied van spelling.

In de vragenlijst zijn niet alleen gesloten vragen gesteld maar was er ook ruimte voor de leerlingen om aan te geven wat ze graag anders zouden willen zien. Hierboven werd al even kort de spellingkaart aangehaald voor het vrije schrijven of voor de spelling tijdens andere vakgebieden. Bij navraag bij de overige leerlingen gaf 71% van de leerlingen aan dat dit hulpmiddel een meerwaarde zou kunnen hebben om het spellingonderwijs te verbeteren. 43% van de leerlingen gaf aan de geleerde regels/strategieën snel weer te vergeten. Het zou volgens hen prettig zijn als de aangeleerde regels in de klas werden opgehangen of in een soort boekje werden verzameld. Enkele leerlingen gaven ook als tip om meer spelletjes te doen op het gebied van spelling. Zo wordt er wel eens galgje gedaan maar niet met de woorden van een strategie of regel, volgens enkele leerlingen zou het spellingonderwijs leuker zijn als er meer spelletjes werden gedaan op het gebied van spelling.

Hoofdstuk 5 – Conclusie en discussie

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies van het praktijkonderzoek getrokken. Tevens zal er antwoord worden gegeven op de volgende centrale vraagstelling: Op welke wijze kan het spellingonderwijs op de Rozebottel verbeterd worden zodat er evidenced based onderwijs gegeven kan worden? Vervolgens zullen er aanbevelingen worden gedaan en wordt er gekeken op welke aspecten discussies mogelijk zijn. Ten slotte zal de kennisdeling beschreven worden.

5.1 Conclusie

Om antwoord te kunnen geven op de centrale vraagstelling worden diverse conclusies uit het onderzoek getrokken. Uit literatuuronderzoek in **hoofdstuk twee kan geconcludeerd worden dat het belangrijk is om gebruik te maken van strategieën tijdens het spellingonderwijs**. Het gebruik maken van strategieën is van belang voor het stelonderwijs en het vrije schrijven (Graham & Harris, 2009). Uit het onderzoek blijkt dat op de Rozebottel tijdens de instructieles spelling altijd gebruik wordt gemaakt van een spellingstrategie door alle leerkrachten. Dit is een sterk onderdeel van de methode en wordt door de leerkracht structureel aangeboden. **Echter blijkt uit zowel het onderzoek onder de leerkrachten als uit het onderzoek in de huidige methode dat er weinig tot geen transfer plaats vindt tussen het spellingonderwijs en andere vakgebieden of het vrije schrijven op de Rozebottel**. Dit is niet alleen van belang voor de motivatie van de leerlingen maar ook voor het ontwikkelen van het spellingbewustzijn (Oepkes, 2006). Bij strategiegebruik in het spellingonderwijs op de Rozebottel wordt vaak uitgegaan van geheugenkennis van de leerlingen. Ter ondersteuning maakt de methode gebruik van een poster waarop een aantal strategieën staan weergegeven. Uit observaties en interviews onder de leerkrachten is echter gebleken dat 80% van de leerkrachten geen structureel gebruik maakt van deze poster of andere geheugensteuntjes. Dit is een groot nadeel voor de leerlingen omdat het geheugen, vooral bij jonge kinderen, niet altijd betrouwbaar is (van Peer, 1987). 43% van de leerlingen geeft aan de strategieën snel te zijn vergeten. Echter heeft 71% van de leerlingen aangegeven dat een ondersteuningsmiddel of geheugensteuntje bij zou kunnen dragen aan het verbeteren van het spellingonderwijs. Hierbij moet worden opgemerkt dat het onderzoek onder een beperkt aantal leerlingen is uitgevoerd en de uitkomst dus niets zegt over de mening van alle leerlingen op de Rozebottel.

Een andere conclusie die getrokken kan worden op basis van het onderzoek is dat er op de Rozebottel te weinig gebruik wordt gemaakt van differentiatie op het gebied van spellingonderwijs. Van Peer (1987) zegt in zijn onderzoek dat het van belang is om voor zowel sterke als zwakke spellers de opdrachten functioneel te maken. De leerkrachten hebben aangegeven dat er onvoldoende materialen beschikbaar zijn om aan de onderwijsbehoeften van diverse leerlingen tegemoet te komen. **Een conclusie uit het onderzoek onder ouders is dat het merendeel van de ouders tevreden is met de wijze waarop de ouders betrokken worden bij het spellingonderwijs van hun kinderen**. Het deel van de ouders dat meer betrokken zou willen worden, zijn de ouders waarvan de leerlingen een handelingsplan hebben of extra zorg behoeven op het gebied van spelling. Alle ouders krijgen een woordpakket met de regels en strategieën thuis. Op deze manier ontstaat er consistentie in het benoemen van de regels/strategieën naar de kinderen toe, zowel thuis als op school (Fennis, n.d.). Tevens hebben een aantal ouders nagedacht over de manier waarop het spellingonderwijs op de Rozebottel verbeterd zou kunnen worden. Hierbij moet worden opgemerkt dat er een klein aantal ouders (N=6) hier hun mening over hebben gegeven. **Doordat ouders hier over hebben nagedacht en dit meegenomen zal worden in de aanbevelingen komt de samenwerking niet alleen vanuit de school maar kunnen de ouders ook actief meedenken over de verbetering. Dit is in tegenstelling tot wat**

Sleegers & Ledoux (2006) aangeven in hun onderzoek over ouderbetrokkenheid (het initiatief komt altijd maar vanaf één kant).

5.2 Aanbevelingen

Naar aanleiding van de conclusies van het onderzoek kunnen er een aantal aanbevelingen worden gedaan. De aanbevelingen hebben als doel om de Rozebottel handreikingen en tips te geven om meer evidence based spellingonderwijs te geven en uiteindelijk de resultaten te verbeteren. De eerste aanbeveling heeft betrekking op het eerder genoemde 'transferprobleem'. Zoals eerder beschreven wordt de transfer van strategiegebruik naar spontane schrijfsituaties moeilijk bereikt. Het is dan ook verstandig dat de Rozebottel aandacht gaat besteden aan de manier waarop opgedane kennis binnen het domein spelling toegepast kan worden in andere vakgebieden of andere situaties binnen het spellingonderwijs. Om dit te kunnen bereiken zouden leerkrachten, tijdens instructies, gericht uitleg kunnen geven over de manier waarop leerlingen transfer kunnen toepassen. Het is belangrijk om dit plaats te laten vinden in voor leerlingen betekenisvolle situaties, dit stimuleert de betrokkenheid en motivatie maar tevens ook de ontwikkeling van het spellingbewustzijn (Oepkes, 2006). Hierbij valt te denken aan het schrijven van brieven of bijvoorbeeld het maken van een boodschappenlijstje, op deze wijze zullen de leerlingen de strategie en eventuele ezelsbruggetjes makkelijker onthouden (Graham & Harris, 2009). Een andere manier om het spellingonderwijs op de Rozebottel te verbeteren is een doorgaande lijn uit te zetten voor de sterkere en de zwakkere leerling. Het is van belang om als school een eenduidige visie te creëren op het gebruik maken van differentiatie. Als alle leerkrachten, de intern begeleider en de directeur volgens dezelfde uitgangspunten werken, ontstaat er een gemeenschappelijk kader (Pameijer & van Beukering, 2010). Voor de leerlingen is dit van belang omdat er op deze manier een gedragen doorgaande lijn ontstaat.

Het gebruik maken van visuele hulpmiddelen en geheugensteuntjes kan voor verbetering van het spellingonderwijs op de Rozebottel zorgen. Het is niet alleen uit verschillende literatuur gebleken dat het gebruik maken van geheugensteuntjes en visuele ondersteuntjes een belangrijk hulpmiddel is voor leerlingen. Dit heeft vooral te maken met het geheugen dat vaak niet betrouwbaar is (van Peer, 1987). Maar ook de ondervraagde leerlingen hebben aangegeven behoefte te hebben aan geheugensteuntjes en een spellingskaart. Het is daarom aan te bevelen dat de leerkrachten, met behulp van de methode, voor elke regel/ strategie een kaart maken met daarop visuele ondersteuning. Deze kaart kan worden opgehangen op een voor de leerlingen zichtbare plaats in het lokaal. Het heeft de voorkeur dat deze ondersteuning in elke klas hetzelfde is zodat er een doorgaande lijn ontstaat. Daarnaast hebben de leerlingen behoefte aan een hulpkaart/spellingchecker die gebruikt kan worden tijdens het vrije schrijven en andere vakgebieden. Deze kaart kan samengesteld worden naar aanleiding van de methode en reeds bestaande kaarten. De laatste aanbeveling heeft betrekking op het betrekken van ouders bij het spellingonderwijs. In het onderzoek naar het spellingonderwijs op de Rozebottel hebben een aantal ouders actief nagedacht over de manier waarop het spellingonderwijs verbeterd zou kunnen worden. Een aantal van deze ideeën sluiten aan op de al reeds getrokken conclusies. Hierbij valt te denken aan het integreren van spelling in andere vakgebieden. Het advies dat hierbij gegeven wordt voor de Rozebottel is om vaker met ouders in gesprek te gaan zodat er samen gesproken kan worden over het verbeteren van het onderwijs. Ouders komen wellicht met goede ideeën die meegenomen kunnen worden. Dit zou bijvoorbeeld gedaan kunnen worden in een onderwijscafé. Dit is een bijeenkomst tussen ouders,

leerkrachten en professionals in een laagdrempelige sfeer waar samen een onderwerp wordt besproken (Beek, van Rooijen & de Wit, 2007).

5.3. Discussie

Dit onderzoek heeft zich gericht op het verbeteren van het spellingonderwijs op de Rozebottel in Koekange. De onderzoeksgroep is betrekkelijk klein geweest. Het aantal ondervraagde ouders is verdubbeld maar het aantal leerkrachten is minder dan vooraf verwacht. Dit werd veroorzaakt door leerkrachten die geen instructies op het gebied van spelling gaven. Het was voor hen daarom lastig om betrouwbare antwoorden te geven. Om een meer valide beeld te geven zou het goed zijn geweest als meer personen hadden meegewerkt aan het onderzoek. De mogelijkheden waren echter beperkt, door de duur van het onderzoek. Het relatief geringe aantal respondenten in het onderzoek kan een vertekend beeld geven in de resultaten. De uitkomsten van het onderzoek zegt iets over de antwoorden van de respondenten maar kan niet als geheel betrouwbaar worden zien voor de gehele groep ouders, leerkrachten of leerlingen. Daarnaast is over de samenwerking met ouders discussie mogelijk. Het is goed om ouders te betrekken bij het onderwijs van hun kinderen. Diverse onderzoekers (Driessen, Smit & Slegers, 2005) zijn echter van mening dat effecten helemaal niet kunnen worden aangetoond met betrekking tot het samenwerken met ouders. Daarnaast is het van belang dat leerkrachten achter de samenwerking met ouders staan. Leerkrachten hebben namelijk de neiging om ouders minder te betrekken zodat de leerkrachten beschermd worden tegen de invloed die ouders kunnen hebben op het spellingonderwijs (Lasky, 2000).

5.4. Beschrijving kennisdeling

Tijdens het onderzoek naar het verbeteren van het spellingonderwijs op de Rozebottel is intensief contact geweest met ouders, leerlingen en leerkrachten. Deze samenwerking hebben de verschillende partijen als positief ervaren. De opgedane kennis is in teamvergadering en individuele gesprekken besproken. Met de leerkrachten zijn diverse plannen uitgezet. Zo is bijvoorbeeld besproken wanneer welke aanbevelingen worden aangepakt en in welk tijdsplan dit gerealiseerd kan worden. Door bijvoorbeeld de spellingchecker in gebruik te nemen, visuele geheugensteuntjes op te hangen en aandacht te besteden aan de transfer van spelling naar andere vakgebieden, worden de kansen benut om te onderzoeken of de uiteindelijke doelstelling kan worden behaald. Het feit dat de aanbevelingen worden gedragen door het gehele team is een positieve winst voor dit onderzoek.

Literatuurlijst

- Beek, S. van Rooijen, A. & de Wit, C. (2007). *Samen kun je meer dan alleen*. Den Haag: Q*Primair.
- Bjorklund, D. & Douglas, R. (1997). *The development of memory strategies*. In: N. Cowan (ed). Hove: Psychology Press.
- Block, K. & Peskowitz, N. (1990). Metacognition in spelling: Using writing and reading to self-check spellings. *The Elementary School Journal* , 91, 151-164.
- Bosman, A. Schep-Ottevanger, K. & W.H.J. v. Beek. (1997). Heeft stellen negatieve gevolgen voor spellen? Dat hoeft niet! *Tijdschrift voor Orthopedagogiek* , 36, 303-312.
- Driessen, G. Smit, F. & Sleeger, P. (2005). Parental Involvement and Educational Achievement. *British Educational Research Journal* , 31 (4), 509-532.
- Fennis, L. (sd). *Interne publicatie Windesheim: Aanpak van spelling bij dyslectische kinderen; kwestie van lange adem?*
- Flavell, J. (1979). Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitive-developmental enquiry. *American psychologist* (34), 906-911.
- Fulk, B. & Mushinski-Starmont-Spurgin, M. (1995). Fourteen spelling strategies for students with learning disabilities. *Intervention in School and Clinic*, 1-13.
- Gentry, J. (2004). Hoofdstuk 5. In *The Science of Spelling* (pp. 55-76). Portsmouth: Heinemann.
- Gonzales-Mena, J. (2001). *Multicultural issues in child care*. Mountain View: Mayfield.
- Gordon, T. (1970). *Parent effectiveness training*. New York: Wyden.
- Graham, S. & Harris, K. (2009). Almost 30 Years of Writing Research: Making Sense of It All with The Wrath of Khan. *Learning Disabilities Research & Practice* , 24 (2), 58-68.
- Griffin, M. (1995). You can't get there from here: Situated learning, transfer, and map skills. *Contemporary Educational Psychology* (20), 65-87.
- Harinck, F. (2010). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Apeldoorn: Garant Uitgevers.
- Jansen-Donderwinkel, E. Bosman, A. & van Hell, J. (2002). Stabiele en instabiele spellingen in een vrije stelopdracht en een formeel dictee. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek* , 41, 515-524.
- Kieboom, P. Hasselman, F. Verhoeven, L. & Bosman, A. (2004). Leesinterventies verbeteren de leesprestaties en spellinginterventies verbeteren de spellingprestaties bij kinderen met lees- en spellingproblemen. *Tijdschrift voor orthopedagogiek* , 43, 250-258.
- Lasky, S. (2000). The cultural and emotional politics of teacher-parent interactions. *Teaching and Teacher Education* , 16, 843-860.
- Mac Arthur, C. (1999). Word prediction for students with severe spelling problems. *Learning Disability Quarterly* (22), 158-172.

- Marzano, R. (2007). *Wat werkt op school: research in actie. Meta-analyse van 35 jaar onderwijsresearch direct toepasbaar in beleid en praktijk*. Middelburg: Bazalt.
- Muscott, H. (2002). Exceptional Partnerships: Listening to the Voices of Families. *Preventing School Failure* , 46 (2), 66-69.
- Oepkes, H. (2006). Spellingbewustzijn en spellinggeweten als doelen van het spellingonderwijs. *JSW* (91), 34-38.
- Paffen, R. & Bosman, A. (2005). Spellingbewustzijn kan met een korte training gestimuleerd worden. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek* , 44, 388-397.
- Pameijer, N. & van Beukering, T. (2010). Handelingsgerichte diagnostiek en remedial teaching 1. *Tijdschrift voor Remedial Teaching* , 6-11.
- Read, S. (2010). A Model for Scaffolding Writing Instructiön: IMSCI. *The Reading Teacher* , 64 (1), 47-52.
- Schiffelers, I. Bosman, A. & van Hell, J. (2002). Uitspreken wat er staat. *Tijdschrift voor orthopedagogiek* , 320-331.
- Schraven, J. (2011). Zo leer je kinderen lezen en spellen. *Tijdschrift Taal* , 2 (3), 58-60.
- Slegers, P. & Ledoux, G. (2006). *Innovatie in het primair onderwijs: strategieën, ervaringen en aanbevelingen. Een literatuurstudie naar werkzame principes*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.
- Smits, A. (2007). *Retentietraining: als spelling niet lukt, toch spelling leren*. Opgeroepen op Juni 5, 2011, van www.quadraat/leiden.nl
- van der Velde, I. (1968). *Spellingvereenvoudiging. Onderwijskundige en sociale noodzakelijkheid*. Amsterdam/ Den Haag: Algemene Nederlandse Onderwijzers Federatie.
- van Peer, W. (1987). Spelling in Stelling. Een Didactische Visie. *Levende Talen* , 23-28.
- van Peer, W. (1987). Vrijheid en Verantwoordelijkheid in de Praktijk van het Spellingonderwijs. *Levende Talen* , 118 - 122.
- Von Wright, J. (1992). Reflections on reflection. *Learning and Instruction* , 2, 59-68.
- Weekers, A. (2003). *De computer als spellingmedium Spellingchecker' versus 'Visuele feedback'*. Doctoraalscriptie Orthopedagogiek. Nijmegen: Katholieke Universiteit.
- Willemen, M. Bosman, A. & van Hell, J. (2000). Beter leren spellen tijdens spellen. *Pedagogische Studieën* , 77, 173-182.

Bijlagen

Planformulier A + B

Planformulier praktijkgericht onderzoek

deel A. WAT ga ik onderzoeken? * Zie glossary

Gegevens	
Naam student (meisjesnaam)	Esther Dijkstra
Studentnummer	S1037260
Uitstroomprofiel	Taal/ dyslexie specialist
Deeltijd /voltijd / upgrade / e-learning	Deeltijd
Onderzoeksbegeleider	Jeanet Spijksma
Docent Leerlijn praktijkgericht onderzoek	Ingrid Brinks
Datum toetsmoment 1	16 januari 2012
Datum begeleidingsmomenten in onderzoek	

1. Verlegenheidsituatie

Op openbare basisschool (obs) de Rozebottel in Koekange zitten rond de 140 kinderen. De school wordt verdeeld in zes groepen, te weten in groep 1/2, groep 3, groep 4, groep 5, groep 6 & 7a en groep 7b & 8. Het team kent elf leerkrachten (waarvan één fulltime leerkracht, de rest parttime), daarnaast heeft de school een vakleerkracht muziek, een intern begeleider en een directeur. Sinds juni 2011 wordt de directeur wegens ziekte tijdelijk vervangen.

Sinds november 2006 ben ik werkzaam op de Rozebottel. Ik heb in verschillende groepen lesgegeven. Op dit moment ben ik werkzaam in een groep 4 van 24 leerlingen. Daarnaast ben ik de taal-/leesspecialist van de school. Één van mijn taken is het opstellen van een taal- en dyslexieprotocol. Daarnaast ben ik het aanspreekpunt voor vragen omtrent taal en dyslexie en breng ik nieuwe ideeën in het team.

Sinds ik werkzaam ben op de Rozebottel is het mij opgevallen dat leerlingen zwak scoren op spelling. De zwakke scores komen niet alleen ten uiting in de scores op de methodetoetsen maar ook op de scores van CITO. Door de leerkrachten is hierover gesproken met de directeur. Dit is tot op heden echter nog niet opgepakt. Sinds ik met deze opleiding ben gestart, heb ik meer kennis opgedaan en kan ik beter handelen en beargumenteren waarom deze achterstanden aangepakt moeten worden. De kinderen hebben recht op goed en effectief onderwijs. De interim directeur en de intern begeleider zien de ernst van de achterstanden in en daarnaast worden we als team nu serieus

genomen. Er moet nu echter goed onderzocht worden waar de mogelijkheden en kansen liggen op het gebied van effectief spellingonderwijs.

Op de Rozebottel zitten veel kinderen die zwak scoren op taalvaardigheden. Dit blijkt uit de trendanalyse van verschillende toetsen. Hierbij valt te denken aan de CITO toets spelling. Het is echter belangrijk dat kinderen goed kunnen spellen. De spellingvaardigheden zijn van belang in vele vakken. De basis van de spellingontwikkeling moet goed zijn. Indien een leerling niet goed kan spellen blijft het problemen ondervinden tijdens de hele schoolloopbaan en verder leven (Wentink & Verhoeven, 2003).

Door mijn rol als taalspecialist ben ik kritisch gaan kijken naar de zwakke resultaten op het gebied van spelling door de gehele school. Door veel kinderen wordt een D/E score behaald op de CITO toets spelling. Dit is ongeveer zo'n 35% per groep. Vanuit gesprekken met de intern begeleider en andere leerkrachten is naar voren gekomen dat de resultaten moeilijk door de leerkrachten zelf verklaard kunnen worden. Door de hele school worden verschillende aanpakken gehanteerd om de scores op de CITO toets te verhogen. Hierbij valt te denken aan extra oefenen van dictees, spellingregels eerder aan bod laten komen en extra werken met werkbladen. Daarnaast wordt de computer (programma van Ambrasoft) ingezet om extra te oefenen. Dit komt onder andere door het ontbreken van een eenduidige visie en onvoldoende begeleiding en sturing. Desondanks worden de scores niet structureel beter. Uit gesprekken is gebleken dat collega's het erg lastig vinden om het spellingonderwijs effectief aan te bieden zodat dit ook daadwerkelijk een positief effect heeft op de resultaten van de kinderen. Uit gesprekken met de kinderen is gebleken dat de leerlingen het spellingonderwijs in de methode niet moeilijk vinden. De leerlingen gaven echter wel aan dat ze het moeilijk vinden om de geleerde regels en woorden toe te passen op andere onbekende woorden die niet in de methode aan bod komen.

Als professional wil ik onderzoeken op welke wijze het spellingonderwijs op de Rozebottel verbeterd kan worden. Tevens wil ik onderzoeken welke rol leerkrachten hierin kunnen spelen. Daarnaast wil ik onderzoeken of er bepaalde interventies en methodes zijn die bewezen hebben dat ze goed ingezet kunnen worden bij spellingproblemen. Daarnaast wil ik onderzoeken hoe de transfer van het spellingonderwijs naar het overige schrijfwerk gemaakt kan worden. Tevens wil ik de methode die op dit moment gebruikt wordt voor spelling (Taaljournaal spelling) kritisch bekijken. Zijn er misschien nieuwe inzichten vanuit de literatuur die niet aan bod komen in de huidige methode? Dit met als doel dat de kinderen beter spellingonderwijs krijgen en uiteindelijk hoger scoren op toetsen van spelling.

2. Doelstelling

Op korte termijn is de doelstelling: het komen tot een eenduidige effectieve aanpak in het spellingonderwijs op de Rozebottel. De doelstelling op lange termijn is de resultaten op spellingonderwijs schoolbreed verhogen.

3. Centrale vraagstelling

Op welke wijze kan het spelling onderwijs op de Rozebottel verbeterd worden zodat er evidence based spellingonderwijs gegeven kan worden?

4. Verantwoording en onderbouwing vanuit literatuur van centrale vraagstelling en onderzoeksvragen.

Het praktijkonderzoek zal zich richten op het spellingsonderwijs op de Rozebottel. Tot nu toe is gebleken dat het spellingsonderwijs niet naar tevredenheid van leerkrachten, intern begeleider en directie verloopt. Van (jonge) kinderen kan niet worden verwacht dat ze van een goed georganiseerd strategie gebruik maken (Smits, 2007). Herhaling, oefening, goede feedback en een duidelijke relatie tussen spraak en spelling zijn belangrijk om tot een goed leerproces te komen. Hier moet goed rekening mee gehouden worden als je kiest voor een interventie op het gebied van spelling. Voor veel spellingszwakke kinderen is het integratie proces tussen spelling en spraak dat moeilijk verloopt (Smits, 2007).

Tijdens het geven van een spellingsinstructie is het belangrijk om gebruik te maken van beperkte woordenlijsten. Zo is het goed om niet 20 woorden tegelijk aan te bieden maar slecht 4 of 5 woorden per keer. Hierdoor worden de kinderen niet overweldigd door het aantal onbekende woorden (Fulk & Mushinski-Starmont-Spurgin, 1995).

Veel voorkomende problemen zijn dubbelleren en cognitieve verwarring. Vaak moeten kinderen buiten het spellingsonderwijs andere woorden leren. Dit terwijl het woordenaantal juist gereduceerd moeten worden. Meer tijd besteden aan minder woorden geeft een beter rendement (Smits, 2007). Er kan cognitieve verwarring ontstaan als er verschillende didactische en orthodidactische methodes door elkaar gebruikt worden. Het is dus heel belangrijk dat je binnen de school duidelijk afspraken maakt over de didactische aanpak van regels. Alleen op deze manier kan er een doorgaande lijn ontstaan.

Uit onderzoek is gebleken dat de 'uitspreken wat er staat' methode effectiever is dan de 'lezen zoals het hoort' methode. Ook is gebleken dat verlenging van de oefenperiode de spellingsvaardigheid bevordert op lange termijn. Het zou goed zijn als leerlingen zich bij de start van het spellingsproces bewust worden van het eigen leerproces (Schiffelers, Bosman, & van Hell, 2002). Deze methode zou een goede aanvulling kunnen zijn op het reguliere spellingsprogramma van de Rozebottel. Dit vergt echter wel een goede begeleiding van de leerkrachten. De leerlingen moeten daarnaast leren om zich af te vragen op welke wijze het aan te leren woord het beste te onthouden is.

Bibliografie

- Beukering, T., & Pameijer, N. (2010). Handelingsgerichte diagnostiek en remedial teaching 1. *Tijdschrift voor Remedial Teaching* , 6-11.
- Bosman, A. (2007). Zo leer je kinderen lezen en spellen. *Tijdschrift voor orthopedagogiek* , 451-465.
- Fennis, I. (2005). Aanpak van spelling bij dyslectische kinderen: kwestie van een lange adem? *Dyslexie een doorlopende zorg* , 1-5.
- Fulk, B., & Mushinski-Starmont-Spurgin, M. (1995). Fourteen spelling strategies for students with learning disabilities. *Intervention in School and Clinic* , 1-13.
- Gentry, J. (2004). Hoofdstuk 5. In *The Science of Spelling* (pp. 55-76). Portsmouth: Heinemann.
- Schiffelers, I., Bosman, A., & van Hell, J. (2002). Uitspreken wat er staat. *Tijdschrift voor orthopedagogiek* , 320-331.
- Smits, A. (2007). *Retentietraining: als spelling niet lukt, toch spellen leren*. Opgeroepen op Juni 5, 2011, van [www.quadraat/leiden.nl](http://www.quadraat.leiden.nl)
- Vernooy, K. (2011). *Alle leerlingen bij de les. Het directe instructiemodel*. Opgeroepen op mei 16, 2011, van http://cms.qlictonline.nl/users/swvspijkenisse/docs/leesproject/110316-risicoleerlingen_bij_de_groepsinstructie_betrekken-pdf.pdf
- Wentink, H., & Verhoeven, L. (2003). Onderwijs aan kinderen met leesproblemen. In H. Wentink, & L. Verhoeven, *Protocol Leesproblemen en dyslexie* (pp. 13-27). Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

5. Onderzoeksvragen en deelvragen

Centrale vraagstelling (herhaling):

Op welke wijze kan het spellingonderwijs op de Rozebottel verbeterd worden zodat er evidenced based onderwijs gegeven kan worden?

Onderzoeksvraag 1:

Wat zijn, volgens recente literatuur, kenmerken voor goed spellingonderwijs?

Deelvragen:

- Welke factoren hebben invloed op de ontwikkeling van de spelling?
- Op welke manier worden deze factoren gestimuleerd?

Onderzoeksvraag 2:

Op welke wijze wordt het spellingonderwijs vorm gegeven op de Rozebottel?

Deelvragen:

- Hoe hebben de factoren, zoals omschreven in de literatuur, een plek in het huidige onderwijs?
- Wat zijn de resultaten van de huidige manier van werken?
- In hoeverre betrekken leerkrachten ouders bij het spellingsonderwijs?
- Wat vinden leerkrachten over het huidige spellingsonderwijs?
- Wat vinden ouders over het huidige spellingsonderwijs?
- Wat vinden leerlingen over het huidige spellingsonderwijs?

Onderzoeksvraag 3:

Hoe kunnen kenmerken voor goed spellingsonderwijs, zoals beschreven in de literatuur, het onderwijs op de Rozebottel verbeteren?

Deelvragen:

- Welke mogelijkheden zien leerkrachten voor het verbeteren van goed spellingonderwijs?
- Welke mogelijkheden zien leerlingen voor het verbeteren van goed spellingsonderwijs?
- Welke mogelijkheden zijn er vanuit de documentenanalyse voor het verbeteren van goed spellingsonderwijs?

Planformulier praktijkgericht onderzoek

*deel B. Hoe ga ik onderzoeken? * Zie glossary*

De gegevens van plan A zijn ingevoerd in de database lopend onderzoek.

1. Doelgroepen van het onderzoek: bij wie ga je gegevens verzamelen? (onderzoeksgroep). Geef bij iedere aangekruiste mogelijkheid tussen haakjes een schatting van het aantal (N).

- ☒ leraren (N= 8)
- ☒ andere schoolfunctionarissen (N= 2)
- ☒ leerlingen (N= 50)
- ☒ ouders (N=10)
- ☐ andere personen, nl. (N=)

2. Hoe ga je gegevens verzamelen? Kruis alle te gebruiken instrumenten aan.

- ☒ observatie,
- ☒ interviews
- ☒ vragenlijsten
- ☒ tests, toetsen
- ☒ documentanalyse: schriftelijke bronnen, bestaande documenten
- ☐ Anders, nl

3. Welke documenten gebruik je hierbij?

- ☒ Leerlingvolgsysteem
- ☒ Schoolwerkplan
- ☒ Schoolnotulen en -verslagen
- ☒ Schoolkrant
- ☒ Bestaande leerlingdocumenten (bijv. proefwerken, opstellen, werkstukken)
- ☒ Anders, n.l Methodes

4. Welke instrumenten ga je gebruiken?

Geef hieronder een korte beschrijving per instrument

Instrument	Doel? Wat 'meet' het instrument?	Waar komt het instrument vandaan?
Observatie	Het instrument meet hoe de doorgaande lijn is met betrekking tot de manier van werken met de huidige spellingsmethode (leerkrachtgedrag)	Zelf ontworpen instrument vanuit fundering eigen theoretisch kader.

Interview leerkrachten, IB'er en directie.	De mening van leerkrachten en IB'er met betrekking tot het huidige spellingsonderwijs. Tevens meet het de mogelijkheden die leerkrachten, IB'er en directie zien voor het verbeteren van spellingsonderwijs	Zelf ontworpen instrument vanuit fundering eigen theoretisch kader.
Vragenlijst leerlingen	De mening van de leerlingen met betrekking tot het huidige spellingsonderwijs achterhalen.	Zelf ontworpen instrument vanuit fundering eigen theoretisch kader.
Interview leerlingen	Selectie leerlingen vragen naar wat anders zou moeten om het spellingsonderwijs te verbeteren.	Zelf ontworpen instrument vanuit fundering eigen theoretisch kader.
Vragenlijsten	Mening van ouders met betrekking tot het huidige spellingsonderwijs en tevens hoe ouders de eventuele samenwerking tussen de school en ouders zien.	Bestaand instrument via ombouw geschikt gemaakt.
Tests, toetsen	Analyseren waar de specifieke hiaten zitten in het spellingsonderwijs.	Zelf ontworpen instrument geïnspireerd door een bestaand instrument.
Documentanalyse	Het onderzoeken van de huidige spellingsmethode. Er zal gekeken moeten worden hoe er volgens de methode gewerkt zou moeten worden en of dit conform de praktijk is (koppelen aan interview en observatie)	Zelf ontworpen instrument vanuit fundering eigen theoretisch kader.

- ☐ Voeg eventueel bestaande instrumenten als bijlage toe
- ☒ Voeg ook een matrix toe, waarin je laat zien hoe de instrumenten de onderzoeksvragen afdekken (zie bijlage 1)

5. Voor welke onderzoeksoptzet kies je nu op grond van de antwoorden op de vragen B1 tot en met B5?

- ☐ *survey-onderzoek*
- ☐ *experiment*
- ☐ *(meervoudige) gevalsstudie*
- ☐ *actieonderzoek*
- ☐ *evaluatieonderzoek*
- ☒ *een combinatie, namelijk: survey onderzoek en actieonderzoek*
- ☐ *Praktijkgericht onderzoek. Kruis dit aan als bovenstaande mogelijkheden niet passen.*

6. Hoe vaak ga je gegevens verzamelen?

- ☐ Eenmalig (momentopname)
- ☐ Op meerdere momenten (ik wil 'verandering' onderzoeken)
- ☒ Sommige gegevens eenmalig, andere op meerdere momenten

7. Communicatie

Op welke wijze communiceer je met je (school)organisatie over de opzet, uitvoering en communicatie over je praktijkgerichte onderzoek?

In teamvergaderingen aan het eind van het schooljaar 2010-2011 is samen met team en directie gesproken over de opzet van het praktijkgericht onderzoek. In het schooljaar 2011-2012 is concreet inhoud gegeven aan het onderzoek. Door de student is een korte presentatie gegeven over de te nemen stappen dit schooljaar. Dit is tevens opgenomen in het schooljaarplan. Gedurende het schooljaar zal er regelmatig tijdens teamvergaderingen gesproken worden over de voortgang en de uitvoering van het onderzoek. In mei/juni zal de student een eindpresentatie geven over de resultaten en adviezen naar aanleiding van het onderzoek. Er zullen tevens plannen geschreven worden voor het schooljaar 2012-2013 met betrekking tot spellingsonderwijs. Eventuele uitkomsten/ aanbevelingen zullen meegenomen worden in het te schrijven beleid. In juni zal dit ook terug gekoppeld worden naar de betrokken ouders en leerlingen door middel van een korte presentatie in de nieuwsbrief of eventueel op andere wijze.

8. Planning

MOMENT	ONDERZOEKSSTAPPEN	ACTIVITEITEN IN PRAKTIJK
oktober/januari	Literatuurstudie	
november	Vaststellen onderzoeksvragen en deelvragen	
januari	Ontwikkelen onderzoeksinstrumenten	Voorlichting geven over de te ondernemen stappen.
februari	Documentanalyse	In de groepen 4 t/m 8 methode spelling analyseren
maart	Observatie	Uitvoering observatie in groep 3 t/m 8
maart	Interview leerkrachten + leerlingen	Afspraken maken met leerlingen en leerkrachten en interview afnemen.
maart	Vragenlijst ouders	
april	Gesprekken voeren met IB'er	

	en directie	
april	Analyseren van de verzamelde gegevens	Terugkoppeling op verkregen uitkomsten naar het team
mei	Rapporteren over de verzamelde gegevens	
juni	Afronden onderzoeksrapport	Presentatie uitkomsten onderzoek aan het team

Bijlage 1.

Matrix "Vragen x instrumenten-items".

		Instrumenten-items								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Deelvragen	1							x		
	2							x		
	3	x					x	x	x	x
	4	x								x
	5	x				x				
	6	x								
	7		x				x			
	8					x				
	9	x								
	10		x							
	11							x	x	x

Verklaring instrumenten items:

1. Interview met leerkracht
2. Interview met selectie leerlingen
3. Interview met IB-er
4. Interview directielid
5. Vragenlijst ouders
6. Vragenlijst leerlingen
7. Literatuuronderzoek
8. Documentonderzoek en onderzoek spellingmethode
9. Onderzoek schriftelijke bronnen: Cito-spelling, dossiergegevens leerling en leerlingdocumenten (dictees, werkstukken, opstellen)

Onderzoekinstrument – methodeanalyse

Methodeanalyse	
Wat is de naam van de methode en welke versie wordt er gebruikt?	
Voor welke groepen is de methode?	
Hoe is de methode opgebouwd? (Hoeveel blokken van hoeveel weken?)	
Hoe is de lesstof opgebouwd? (hoeveel categorieën worden per week/per periode centraal gesteld?)	
Hoeveel spellinglessen worden er in één week aangeboden?	
Hoeveel minuten duurt een spellingles gemiddeld?	
Hoeveel lessen per week zijn er leerkrachtgebonden?	
Hoeveel lessen per week zijn er voor de leerlingen om zelfstandig te werken?	
Hoe zijn de instructielessen opgebouwd?	
Wanneer en hoe vaak wordt er getoetst?	
Wat wordt er getoetst? (alleen aangeboden woorden of ook andere woorden in dezelfde categorie?)	
Op welke manier worden toetsresultaten geanalyseerd?	
Vanaf welke groep wordt er gestart met werkwoordspelling?	
Hoeveel tijd per week wordt er besteed aan werkwoordspelling?	
Voldoet de methode aan de kerndoelen?	
Wordt er in de lessen gedifferentieerd? Zo ja voor wie? (zwakke leerlingen/sterke leerlingen)	
Zijn er genoeg materialen binnen de methode om te differentiëren/ remediëren?	

Wordt de inhoud van extra hulp aan zwakke spellers beschreven?	
Waar bestaat deze hulp uit? (leerkrachtgebonden?)	
Geeft de methode aanwijzingen voor het toepassen van geleerde spellingactiviteiten?	
Besteedt de methode aandacht aan fonologische vaardigheden?	
Welke strategieën komen er aan bod in de methode?	
Worden er in de methode duidelijke spellingsregels gehanteerd? En zijn deze gelijk in alle groepen?	
Worden spellingsregels gevisualiseerd?	
Hoeveel regels worden er per leerjaar aangeboden?	
Wordt er in de methode gewerkt met visuele inprenting?	
Sluit de methode aan op de CITO toetsen?	
Besteedt de methode aandacht aan spelling in stelactiviteiten en zo ja op welke manier?	

Onderzoekinstrument – observatie

Observatie spellingsles	
Dag van observatie: Tijdstip: Groep: Aantal leerlingen:	
Wordt er instructie gegeven?	☐ Ja ☐ Nee
Wordt het doel van de les van te voren aan de leerlingen verteld:	☐ Ja ☐ Nee
Wordt er een strategie aangeboden en zo ja welke?	☐ Ja, namelijk: ☐ Nee
Komt er een nieuwe spellingsregel aan bod?	☐ Ja, namelijk: ☐ Nee
Zo nee, wordt de spellingregel kort herhaald?	☐ Ja ☐ Nee
Wordt de (nieuwe) spellingsregel samen geoefend?	☐ Ja ☐ Nee
Moeten de leerlingen de (nieuwe) spellingregel zelfstandig oefenen?	☐ Ja ☐ Nee
Wordt de les gestart of geëindigd met een woorddictee?	☐ Ja, aantal gedicteerde woorden: ☐ Nee
Zo ja hoeveel woorden worden er gedictreed?	
Wordt er directe feedback gegeven?	☐ Ja, namelijk: ☐ Nee
Wordt er alleen aandacht besteedt aan woorden in de spellingscategorie binnen de methode of komen er ook andere woorden aan bod?	☐ alleen woorden binnen de methode ☐ ook woorden buiten methode, namelijk:
Wordt er gedifferentieerd in de les en zo ja op welke manier (sterke/zwakke leerlingen)	☐ Ja, op de volgende manier: ☐ Nee
Krijgen zwakke spellers meer instructietijd?	☐ Ja ☐ Nee
Wordt in de les gebruik gemaakt van geheugensteuntjes?	☐ Ja, namelijk: ☐ Nee
Zijn er individuele kinderen die stappenkaarten gebruiken?	☐ Ja, aantal + reden: ☐ Nee
Zijn er leerlingen die gebruiken maken van ondersteuningmiddelen? En zo ja welke?	☐ Ja, namelijk: ☐ Nee
Hangen de reeds aangeleerde strategieën zichtbaar in de klas?	☐ Ja ☐ Nee
Hangen de reeds aangeboden spellingregels	☐ Ja, namelijk: ☐ voor in de klas

visueel in het lokaal?	☐ Nee ☐ achter in de klas
------------------------	---

Onderzoeksinstrument – Enquête leerkracht

Methode	
Is er een handleiding van de methode beschikbaar?	☐ Ja ☐ Nee
Gebruik je de handleiding bij elke spellingles?	☐ Ja ☐ Nee
Is de handleiding voor jou duidelijk? (doelen van de les, de wijze waarop instructie gegeven moet worden, de verwerking, differentiatie etc)	☐ Ja ☐ Nee
Zo nee, welke aspecten zijn voor jou niet duidelijk genoeg en waar zou je meer duidelijkheid over willen hebben?	
Instructie	
Hoe vaak in de week geef je instructie?	Keer per week
Hoeveel minuten besteedt je gemiddeld per week aan instructie?	Minuten per week
Volg je de instructieles van de methode op, of pas je deze aan?	☐ Ik volg de instructieles exact op ☐ Ik pas de instructieles aan
Als je deze aanpast, welke aanpassingen doe je dan?	
Geef je tijdens elke les het doel van de les aan?	☐ Ja ☐ Nee ☐ Soms
Gebruik je tijdens de les de regels/ afspraken/ bewoordingen die in de methode genoemd staan of gebruik je regels/afspraken/bewoordingen die je handiger vindt of beter aansluiten bij de groep?	☐ De regels/ afspraken/bewoording zoals in methode ☐ Regels/ afspraken/ bewoording worden aangepast aan groep
Kun je hier een voorbeeld van noemen?	
Als je een nieuwe regel aanleert, gebruik je hierbij dan ook visuele ondersteuning?	☐ Ja ☐ Nee
Zo ja, welke visuele ondersteuning gebruik je?	
Hangen in de klas de spellingregels zichtbaar met daarbij een visuele ondersteuning?	☐ Ja ☐ Nee
Strategiegebruik	
Maak je structureel gebruik van strategieën?	☐ Ja ☐ Nee
Welke strategieën gebruik je zoal: Fonologische strategie Regelstrategie Inprentstrategie Analogiestrategie	☐ ☐ ☐ ☐

Opzoekstrategie	☐
Differentiatie	
Maak je gebruik van differentiatie binnen de spellinglessen?	☐ Ja ☐ Nee ☐ Soms
Differentieer je voor zwakke leerlingen?	☐ Ja ☐ Nee ☐ Soms
Differentieer je voor sterke leerlingen?	☐ Ja ☐ Nee ☐ Soms
Zo ja op welke manier doe je dit?	
Biedt de methode, volgens jou, genoeg materialen voor differentiatie?	☐ Ja ☐ Nee
Welke materialen gebruik je voor spellingonderwijs naast de methode?	
Transfer/stelonderwijs	
Gebruik je de woorden die aan bod komen tijdens de spellingles ook structureel tijdens andere lessen?	☐ Ja ☐ Nee ☐ Soms
Besteedt je structureel aandacht aan stellen?	☐ Ja ☐ Nee ☐ Soms
Koppel je spellinginstructie aan stelonderwijs?	☐ Ja ☐ Nee ☐ Soms
Overige vragen	
Betrek je ouders bij het spellingonderwijs? Zo ja, op welke manier?	☐ Ja, namelijk: ☐ Nee ☐ Soms
Worden leerlingen betrokken bij het invullen van het spellingonderwijs? Zo ja, op welke manier?	☐ Ja, namelijk: ☐ Nee ☐ Soms
Wat zou je willen verbeteren aan het huidige spellingonderwijs in jouw klas?	
Welke mogelijkheden voor verbetering zou je willen voor het spellingonderwijs op de Rozebottel?	

Onderzoeksinstrument – Analyse toetsen

Naam toets:	
Bestemd voor:	
Welke spellingcategorieën komen aan bod in de toets?	
Sluiten deze categorieën aan bij de aangeleerde categorieën in de methode?	☐ Ja ☐ Nee
Welke categorieën worden wel getoetst maar worden niet aangeboden in de methode?	
Welke categorieën worden niet getoetst maar worden wel aangeboden in de methode?	
Zijn er andere opvallende zaken en zo ja welke?	☐ Ja, namelijk: ☐ Nee

Onderzoekinstrument – interview/vragenlijst leerlingen

Vragenlijst/ Interview leerlingen - spelling	
Naam leerling: Leeftijd: Groep:	
Hoe vaak per week krijg je spelling?	
Krijg je bij elke spellingsles instructie?	☐ Ja ☐ Nee ☐ Soms
Wanneer vind je spelling lastiger?	☐ in de methode ☐ tijdens het vrije schrijven
Als je zelf een verhaal mag/moet schrijven let je dan bewust op de spelling?	☐ Ja ☐ Nee ☐ Soms
Welke spellingsregel vind je lastig?	
Als je leerkracht je werk nagekeken heeft, kijk je dan terug welke spellingfouten je hebt gemaakt?	☐ Ja ☐ Nee ☐ Soms
Wat zou je graag anders willen in de klas op het gebied van spelling?	
Wat zou je graag willen verbeteren op het gebied van spelling?	
Wat zou je juf/meester anders moeten doen zodat je spelling beter begrijpt/ beter kan onthouden?	
Welke andere tips heb je nog voor je juf/meester op het gebied van spelling?	

Onderzoekinstrument – vragenlijst ouders

Naam:	
Kind in groep:	
Weet u welke spellingregel u kind elke week leert?	☐ Ja ☐ Nee ☐ Soms
Oefent u thuis samen met uw kind de woordpakketten die door school mee naar huis gegeven zijn?	☐ Ja ☐ Nee ☐ Soms ☐ Mijn kind krijgt geen woordpakket mee naar huis
Schrijft u kind thuis zelf verhalen/teksten?	☐ Ja ☐ Nee ☐ Soms
Besteedt u aandacht aan de spelling(fouten) van uw kind? En zo ja op welke manier?	☐ Ja, op de volgende manier: ☐ Nee ☐ Soms
Op welke manier wordt u op dit moment betrokken bij het spellingonderwijs van uw kind(eren)?	
Hoe zou, volgens u, de samenwerking tussen de school en ouders verbeterd kunnen worden op het gebied van spellingonderwijs?	
Heeft u nog andere tips/suggesties/opmerkingen op het gebied van spelling?	